



TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞI DÜZEYİNİN
ANNE BABA TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ:
MANİSA ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN: MEHMET BİLGE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Doç. Dr. GÜLTEN UÇAN

MANİSA-2019



TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞI DÜZEYİNİN
ANNE BABA TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ:
MANİSA ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN: MEHMET BİLGE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Doç. Dr. GÜLTEN UÇAN

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr. Gülten UÇAN

Doç. Dr. Hakan BAYDUR

Doç. Dr. Melih Kaan SÖZMEN

MANİSA-2019

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAVI TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet BİLGE'nin Sosyal Hizmet Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığı Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Anne Baba Tutumları ile İlişkisinin İncelenmesi: Manisa Örneği." başlıklı bu çalışma, jürimizce Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek " **KABUL**" kararı verilmiştir. 30/05/2019

Jüri Üyesi:

Doç. Dr. Gülten UÇAN (Tez Danışmanı)

Doç. Dr. Hakan BAYDUR (Tez Jürisi)

Doç. Dr. Melih Kaan SÖZMEN (Tez Jürisi)

İmza
.....
.....
.....

Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 18./06./2019 tarih ve...18.15.... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Bilal-i HABEŞ GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü Vekili

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

06.05.2019

Mehmet BİLGE

TEŞEKKÜR

Öğrenim hayatım boyunca bana maddi manevi desteklerini esirgemeyen babam Hürriyet BİLGE, annem Yasemin BİLGE ve kardeşlerim Neslinur BİLGE ve Yusuf Talha BİLGE'ye, araştırma sürecinde her şartta bana desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Gülten UÇAN'a, sabır ve anlayışla çalışmama katkılarda bulunan değerli hocam Doç. Dr. Hakan BAYDUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet BİLGE

KISALTMA VE SEMBOLLER DİZİNİ

BAPİNT	: Bağımlılık Profil İndeksi
PİK	: Patolojik İnternet Kullanımı
IFSW	: International Federation of Social Work
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
ARPA	: Advanced Research Projects Agency
MIT	: Massachusetts Institute of Technology
ICCC	: International Computer Communication Conference



İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
KISALTMA VE SEMBOLLER DİZİNİ.....	iii
TABLolar DİZİNİ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ ve AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. ERGENLİK.....	3
2.1.1. Fizyolojik Gelişim.....	4
2.1.2. Psikolojik Gelişim.....	5
2.1.3. Sosyal Gelişme.....	5
2.2. ANNE BABA TUTUMU.....	6
2.2.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu.....	8
2.2.2. Otoriter Anne Baba Tutumu.....	9
2.2.3. Çocuk Merkezli Anne-Baba Tutumu.....	10
2.2.4. İlgisiz Anne Baba Tutumu.....	11
2.2.5. Tutarsız Anne-Baba Tutumu.....	11
2.2.7. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler.....	12
2.3. İNTERNET.....	15
2.3.1. Bağımlılık.....	16
2.3.2. İnternet Bağımlılığı.....	17
2.4. ERGENLERLE SOSYAL HİZMET.....	22
2.5. BAĞIMLILIK VE SOSYAL HİZMET.....	23

2.6. OKUL SOSYAL HİZMETİ	24
3. YÖNTEM.....	27
3.1. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	27
3.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI	28
3.3. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ	28
3.3.1. Bağımlı Değişken	28
3.3.2. Bağımsız Değişkenler	28
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	28
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	29
3.4.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABT).....	29
3.4.3. İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Bağımlılık Profil İndeksi İnternet Formu- BAPİNT).....	29
3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	30
3.6. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	30
3.7. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ	31
3.8. SÜRE VE OLANAKLAR	31
3.9. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	32
4. BULGULAR	55
4.1. TANIMLAYICI BULGULAR	55
4.1.1. Sosyo-demografik Özellikler	55
4.2. Çözümleyici Bulgular	69
5. TARTIŞMA.....	98
5.4. Araştırmanın Kısıtlılıkları ve Güçlü Yanları	104
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
KAYNAKÇA.....	109
EKLER.....	117

Ek 1. Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	117
Ek 2. Etik Kurul Onayı	118
Ek 3. Veri Toplama Formu	119
Ek 4. Kurum İzni.....	126
Ek 5. Bazı İstatistik Ek Analiz Sonuçları.....	127
Ek 6. Anne-Baba Tutumu Boyut Puanlarından Üretilen Bileşik Tutum Skoru İçin Uygulanan Açıklayıcı Faktör Analizi	128
Ek 7. Orijinallik Raporu.....	129
Ek 8. Özgeçmiş	130



TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklere Göre Dağılımı.....	56
Tablo 2. Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklere Göre Dağılımı.....	57
Tablo 3. Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı	59
Tablo 4. Katılımcıların Sahip Olduğu İletişim Araçları	60
Tablo 5. İnternet Kullanma Alışkanlıklarına Göre Dağılım	63
Tablo 6. Katılımcıların İnterneti Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımı.....	64
Tablo 7. Ebeveynlerin Evde İken Boş Vakitlerini Değerlendirme Tercihleri	68
Tablo 8. İnternet Bağımlılığı ve Yaş Arasındaki İlişki	70
Tablo 9. İnternet Bağımlılığı ve Cinsiyet Arasındaki İlişki.....	71
Tablo 10. İnternet Bağımlılığı ve Okul Arasındaki İlişki	72
Tablo 11. İnternet Bağımlılığı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki	73
Tablo 12. İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Birlikteliği	74
Tablo 13. İnternet Bağımlılığı ve Annenin Eğitim Durumu.....	76
Tablo 14. İnternet Bağımlılığı ve Babanın Eğitim Durumu	77
Tablo 15. İnternet Bağımlılığı ve Annenin Çalışma Durumu.....	78
Tablo 16. İnternet Bağımlılığı ve Babanın Çalışma Durumu	79
Tablo 17. İnternet Bağımlılığı ve Kardeş Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki ...	80
Tablo 18. İnternet Bağımlılığı ve Büyük Kardeşe Sahip Olma Durumu Arasındaki İlişki.....	81
Tablo 19. İnternet Bağımlılığı ve Ailenin Ekonomik Durumu Arasındaki İlişki	82
Tablo 20. İnternet Bağımlılığı ve Evin Mülkiyet Durumu Arasındaki İlişki.....	83
Tablo 21. İnternet Bağımlılığı ve Katılımcının Kendisine Ait Odası Olma Durumu Arasındaki İlişki	84
Tablo 22. İnternet Bağımlılığı ve Katılımcının Cep Telefonu Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki	85

Tablo 23. İnternet Bağımlılığı Ve Katılımcının Bilgisayar Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki	86
Tablo 24. İnternet Bağımlılığı Ve Katılımcının Tablet Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki	87
Tablo 25. İnternet Bağımlılığı Ve Katılımcının Oyun Konsolu Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki	88
Tablo 26. İnternet Bağımlılığı Ve İletişim Araçlarını Kullanmada Kısıtlanma Durumu Arasındaki İlişki	89
Tablo 27. İnternet Bağımlılığı Ve İnternete Bağlanma Durumu Arasındaki İlişki....	90
Tablo 28. İnternet Bağımlılığı Ve Sosyal Paylaşım Sitelerine Girme Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki.....	91
Tablo 29. İnternet Bağımlılığı Ve Oyun Oynama Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki	92
Tablo 30. İnternet Bağımlılığı Ve Video İzleme Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki	93
Tablo 31. İnternet Bağımlılığı Ve Ödev Yapma Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki	94
Tablo 32. Anne-Baba Tutumu İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki Birliktelik.....	95
Tablo 33. Anne-Baba Tutumu İle İnternet Bağımlılığı Ve Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki, Çok Değişkenli Regresyon Analizi Sonucu	96

Başlık: Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Anne Baba Tutumları ile ilişkisinin İncelenmesi: Manisa Örneği

Öğrencinin adı: Mehmet BİLGE

Danışmanlar: Doç. Dr. Gülten UÇAN

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı ergenlik dönemindeki gençlerin anne baba tutumlarının internet kullanımlarına olan etkisini inceleyerek, sosyal yaşama sağlıklı erişkinler olarak dâhil edilebilmesi adına sosyal hizmet müdahaleleri geliştirmektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma verileri Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 4 lise, 354 öğrenciden toplanmıştır. Bağımlı değişken İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanı, bağımsız değişkenler ise sosyo-demografik özellikler ve Anne Baba Tutumu Ölçeği puanıdır. İki kategorisi bulunan değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için bağımsız gruplarda t testi (student's t test) ve Mann Witney U., ikiden fazla kategorisi bulunan değişkenler arasındaki farklılığı test etmek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Puanlar arasındaki birlikteliği belirlemede Spearman Rho korelasyon katsayılarına bakılmıştır.

Bulgular: Anne-baba tutum boyut puanlarının her biri aynı anda oluşturulan doğrusal regresyon analizi modelinde sınanmıştır. Buna göre birinci modelde otoriter tutum ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır. İkinci modelde anne baba tutumunun otoriterleşmesinin internet bağımlılığını arttırdığı yönündedir. Üçüncü modelde ise otoriter tutum sergilenmesinin haricinde anne-babanın ayrı ya da vefat etmiş olması, cep telefonu sahibi olması, interneti daha çok sosyal paylaşım sitelerine girmek için kullanması ve büyük kardeş varlığının internet bağımlılığını arttırmakta olduğu görülmüştür.

Sonuç: Anne baba tutumu, ergenlerin internet bağımlılığı düzeyi ile ilişkilidir. Ebeveynlerinin otoriter tutum sergilediğini ifade eden ergenlerin internet bağımlılığı düzeyi, demokratik tutum sergileyen ebeveyne sahip olduğunu düşünen ergenlerden daha yüksektir.

Anahtar kelimeler: Sosyal hizmet, internet bağımlılığı, anne baba tutumu, ergenlik

Title: An Investigation of the Relationship Between Internet Addiction Level of High School Students and Parents' Attitudes: The Case of Manisa

Student name: Mehmet BİLGE

Supervisors: Assoc. Prof. Dr. Gülten UÇAN

Department: Department of Social Work

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to investigate the effect of adolescent parents' attitudes on internet usage and to develop social service interventions in order to involve them in social life as healthy adults.

Methods: The research was carried out with 354 students from 4 high schools affiliated to Manisa Provincial Directorate of National Education. Statistical analysis SPSS 15.0 package program was used. The dependent variable of the study is internet addiction and the independent variables are sociodemographic characteristics and parental attitude. T-test (student t test) and Mann Witney U test were used in independent groups to test the relationship between variables of two categories. One way ANOVA and Kruskal Wallis H test were used to test the differences between the variables with more than two categories. Spearman Rho correlation coefficients were examined in determining the association between measurement scores.

Results: Accordingly, in the first model, a significant relationship was found between authoritarian attitude and total score of Internet Addiction Scale. In the second model, authoritarianization of parental attitudes increases internet addiction. In the third model, apart from having an authoritarian attitude, it is seen that the parents have passed away or have passed away, have a mobile phone, use the internet mostly to access social networking sites and the presence of big siblings increases internet addiction.

Conclusion: Parental attitudes are associated with the level of Internet addiction of adolescents. The level of Internet addiction among adolescents who stated that their parents have an authoritarian attitude is higher than the adolescents who think that they have parents who have a democratic attitude.

Key words: Social work, internet, addiction, parental attitude, adolesc

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Geçmişten günümüze kadar doğada bulunan birçok madde insanlık adına faydalı işlerde kullanıldığı gibi insanlığa zarar verecek şekilde istismar da edilmiştir. Bağımlılık tarihte ilk olarak madde bağımlılığı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yunanlılarda "Dionisos", Romalılarda ise "Bacchus" şeklinde isimlendirilen içki tanrısından, Antik Çin kaynaklarında ise esrar bitkisinden bahsedilmektedir. Bazı uygarlıkların tarihinde, kullanılan çeşitli bitkilerin bilinci etkileyerek doğüstü güçlerle iletişime geçilmesini sağladığı inancı bilinmektedir (Tarhan ve Nurmedov 2011).

Tarihsel sürece bakıldığında bağımlılık yapıcı maddelerin farklı amaç ve inançlarla kullanıldığı ve zararlarının göz ardı edildiği görülmektedir. Günümüzde internet de istismar edilen bu araçlar arasında sayılmaktadır. Tıpkı geçmiş dönemlerde bağımlılık yapıcı maddelerin yaşamı anlamlı kılan tinsel bir araç olarak kullanılması gibi, internet de hayatı kolaylaştıran bir araç olarak değer görmekte, ancak aşırı kullanımı sosyal hayatı çıkmaza sokan bir hale bürünebilmektedir.

İnternet bağımlılığı, aşırı internet kullanımını içeren ve bunun sonucunda bireylerin iş, eğitim, sosyal yaşamları üzerinde olumsuz etkilere yol açan davranışsal bağımlılıktır (Kuss ve ark. 2014). İnternet kullanımı ile ilgili çalışmalar son on yılda internet kullanım süresinin giderek arttığını ve bu artış ile internetin olumsuz etkilerinin çoğaldığını göstermektedir (Christakis 2010).

Ergenlik, internetin sunduğu çevrimiçi oyun oynama, yeni insanlarla sohbet etme, alışveriş vb. birçok olanağın kullanıldığı dönemdir. Fakat aşırı internet kullanımı ergenlerin gelişim sürecine katkıda bulunan etkinliklerin yerini almaktadır. Bireylerin fiziksel, bilişsel ve psikososyal açıdan gelişim gösterdiği bu dönemde aşırı internet kullanımının bireyleri izole bir yaşama sürüklediği ve farkındalık, üretkenlik yönlerinin gelişmeden körelmesine neden olduğu görülmektedir (Akbulut 2013).

Ergenlik dönemindeki bireyleri olumlu ya da olumsuz açıdan birçok faktör etkileyebilmektedir. Bu faktörlerin başında toplumun temel dinamiklerinden olan aile gelmektedir. Ergenlerin büyük çoğunluğunun ailesinin yanında yetiştiği düşünülürse, ebeveynlerin sergilediği tutum özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin psiko-sosyal açıdan gelişimini etkileyen en önemli etkenlerden biri haline gelmektedir (Kuzgun ve Eldekçioğlu 1999).

Bu çalışmada anne baba tutumu bağımsız değişkeninin ergenlik çağındaki lise öğrencilerinin internet kullanımı ile ilişkisi incelenmiştir. Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı akademik başarı ve sosyal çevre açısından birbirinden farklı (dört) lisedeki öğrencilere “Anne Baba Tutumu Ölçeği” ve “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” uygulanmış, bulgular yorumlanırken sosyal hizmet uzmanlarının internet bağımlılığı konusunda üstlenmesi gereken roller ve yürütmesi gereken çalışmalar dikkate alınmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

Ergenlik dönemi, bireyin farklı gelişim alanlarında anne ve babasının da desteği ile yol katettiği bir süreçtir. Ergenleri çağımızın önemli sorunlarından olan internet bağımlılığından korumayı amaçlayan sosyal hizmet uygulamaları planlayabilmek için bağımlılığın anne baba tutumu ile olan ilişkisi incelenmelidir. Ergenlik döneminin temel özellikleri, anne baba tutumu ve internet bağımlılığı ile ilgili, araştırma bulgularını değerlendirmeye ışık tutan kavramsal bilgiler bu bölümde aktarılmaktadır.

2.1. ERGENLİK

Birey, doğumundan ölümüne kadar geçen süreçte psikolojik ve fizyolojik birçok farklı gelişim dönemleri geçirir ve her dönem birbirinden farklıdır. Bu noktada bireyin yaşam sürecini çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak temel gelişim ve değişim dönemlerine ayırmak mümkündür (Koç 2004). İnsan hayatında geçirilen her evre kendi içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. Fakat kişinin hayatını şekillendiren, fiziksel, mental ve sosyal açıdan gelişimin en hızlı olduğu evre ergenlik dönemidir. Ergenlik dönemi, boy uzaması, kilo artışı, sosyal açıdan olgunlaşma gibi gelişimin farklı boyutlarını içeren, kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı en önemli dönemdir (Avcı 2006).

Ergenlik, Antik Yunan Dönemi'nden itibaren sürekli olarak tanımlanma ihtiyacı hissedilen bir süreçtir. Günümüze kadar birçok tanım yapılmış ve her bir tanımın dönemin şartlarının getirdiği değişikliklere dayandığı görülmektedir. Bu dönem kimisi için sorunların halledilmesi gereken bir kriz dönemi iken kimisi için bireysel kazanımlarla geleceğin biçimlendiği dönemdir (Abalı 2018).

Kısaca tanımlanacak olursa ergenlik dönemi çocukların fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan değiştiği ve geliştiği, yetişkinliğe ilk adımlarını attığı süreçtir. Bu dönemde

özellikle fiziksel değişimler ve kişilik değişimleri ön plana çıkmakta, birey kendisini olumlu ya da olumsuz yönde geliştirmektedir (Acar 2015). Bu süreçte ebeveynler tutumları ile aslında çocuklarını bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde bir yöne itmektedir. Çocuk bu dönemde ana-baba tutumu sonucunda medya okuryazarı ya da internet bağımlısı haline gelebilmektedir. Örneğin otoriter bir tutum sergileyen ya da aile içinde geçimsizliğin fazla olduğu bir ailede yetişen çocuklarda sinirli ve öfkeli davranış biçimleri görülebilmektedir (Saföz ve ark. 2009). Bu yüzden bir uzman için aile içerisinde ebeveynlerin çocuklarına göstermiş olduğu tutumlar ergenlerin sorunlarını çözme noktasında yol gösterici bir rehber niteliğindedir. Ergenlik dönemini birçok açıdan incelemek mümkündür; ancak dönemin en temel özelliği değişim ve gelişimdir. Bu çalışma kapsamında gelişim süreci, fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim başlıkları altında betimlenmektedir.

2.1.1. Fizyolojik Gelişim

Bilimsel çalışmalara bakıldığında zaman ergenlik birçok farklı boyutta incelenmesine rağmen fizyolojik gelişimin diğer boyutlara temel oluşturduğu görülmektedir (Koç 2004).

Ergenlik dönemi ile birlikte çocukta bazı belirgin fiziksel değişimler ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde kana salınan hormonların artması ile hızlı bir kilo artışı yaşanmakta, bireyin boyu da hızlı bir şekilde uzamakta ve beraberinde kas yapısı gelişmektedir. Özellikle el, kol ve ayakların hızla büyümesi sonucunda bireylerde dengesizlik ve sakarlık ortaya çıkmaktadır (Acar 2005).

Ergenliğin ilk belirtileri olan fiziksel değişim çocuklarda cinsiyet farklılığına göre değişmektedir. Erkek çocuklarda ses ve anatomik değişikliklere neden olurken, kız çocuklarında ise bu durum boy uzaması olarak göze çarpmaktadır (Abalı 2018).

Ergenlik döneminin başlangıcı, kızlar için 11-13, erkekler için ise 13-15 yaş olarak kabul edilmektedir. Ergenler boy uzaması gibi çeşitli fiziksel değişimler geçirirken, aynı zamanda cinsel gelişimlerini de tamamlamaktadır. Kızlar cinsel gelişimini daha kısa bir sürede tamamlarken, erkek çocuklarında bu durum iki yıla kadar sürebilmektedir (Kulaksızoğlu 2004).

2.1.2. Psikolojik Gelişim

Psikolojik gelişim, büyük oranda fizyolojik değişimin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel hatlarıyla bakıldığında ergenlik döneminde olan bireyde kimlik arayışı, kişisel mahremiyet, arkadaş seçiminde farklılıklar, yaşama anlam kazandıracak değerler bulma, yaşadığı çevreyi ve sosyal hayatı sorgulama, bir birey olarak daha fazla özgürlük talep etme gibi bilişsel ve psikolojik birçok değişim yaşanmaktadır (Abalı 2018).

Geçmiş çocukluk deneyimleri ile ergenlik dönemi karşılaştırıldığı zaman ergen bireyin üstesinden gelmesi gereken psikolojik ve bilişsel birçok değişme söz konusudur. Kişiyi yaşamı boyunca karşılaştığı olaylar, durumlar, duygusal durumu ve gelişimini diğer bireylerden farklı kılmaktadır (Kulaksızoğlu 2004). Ergenlik dönemi içerisinde olan bireyler fizyolojik ve psikolojik açıdan gelişimleri benzer olması sebebiyle duygusal tepkileri ve gelişimleri de benzer olabilmektedir. Çevre koşulları ve aile yapısı da ergenlerdeki psikolojik ve duygusal gelişim sürecini etkileyebilmektedir (Kulaksızoğlu 2004). Bu dönemde kişi sürekli yanlış anlaşılma ya da anlaşılama kaygısı yaşamakta, ailesinden uzaklaşarak akranları ile daha fazla iletişim kurma ihtiyacı duymaktadır.

Araştırmalara göre günümüzde psikolojik açıdan sorun yaşayan ergenlerin geçmişte ergenlik yaşamış bireylere göre sayılarının daha fazla olduğu görülmektedir (Alpaslan 2015). Anne babalar sergiledikleri tutum ile ergenlik dönemindeki çocuklarının kendine güvenen, bağımsız bir birey ya da ürkek, kendine güveni olmayan ve sürekli onaylanma ihtiyacı hisseden bir birey haline gelmesine neden olabilir (Acar 2015).

2.1.3. Sosyal Gelişme

Ergenlik döneminde yaşanan bir diğer önemli husus da, sosyal gelişimdir. Kişinin ilk olarak gördüğü sosyal ortam kendi ailesidir. Toplumsallaşma çocukluk döneminde aile içerisinde başlamakta, ergenlik döneminde okul ve arkadaş grupları ile devam etmektedir (Koç 2004). Ergenlik döneminde yaşanan sosyal değişim bir takım bireysel ve çevresel riskleri de beraberinde getirmektedir. Yetişkinlik provasının yapıldığı ergenlik döneminde bağımsızlık arzusu sonucunda birey, sosyal çevre içerisinde ailesinden ayrı bir birey olarak kabul görme çabası içine girmekte ve bir

takım hatalar yapabilmektedir (Şahin ve Çövener Özçelik 2016). Çocukluktan yetişkinliğe adım atılan bu dönemde birey için arkadaş edinme, en önemli uğraş haline gelmektedir.

Ergenler bu isteklerini gerçekleştirmek için aile içerisindeki birtakım kuralları çiğnemekte, sonucunda da sıklıkla aile fertleri ile karşı karşıya gelmektedir. Ergenlerin bağımsız bir birey olma ve yeni bir kimlik kazanma çabası, genellikle aileden kopma şeklinde kendisini göstermektedir (Oskay 2014). Bu durum özellikle ailenin çocuğu denetlemesini zorlaştırmaktadır. Süreç içerisinde ailenin çocuğa karşı tutumu değişebilmekte, bu değişim çocuğun gelişim süreci üzerinde olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Ergenler kendi kimliklerini yeniden oluştururken bu süreçte sosyal çevre değişimi onların hedeflediklerine ulaşmak adına etkili olacağını düşündüğü bir durumdur. Bu noktada ergen, birey olma sürecini tamamladığı aile, ailenin ekonomik durumu ve kendini gerçekleştirdiği bir diğer ikinci alan olan sosyal çevre ergenlerde olumlu yada olumsuz bir takım durumlara zemin hazırlayabilmektedir (Sarı ve Arslantaş 2018).

2.2. ANNE BABA TUTUMU

Günümüz şartlarında geçmişe göre demokrasinin daha fazla hayatımız içerisinde yer alması karar verme sürecinin önemini daha da artmıştır. Yaşamda büyük bir etki oluşturmayan, rutin işlerle ilgili kararlar alınabileceği gibi, yaşam üzerinde büyük bir etkiye sahip maddi, siyasi, sosyal alanlarda da kararlar alınabilir. Alınan bu kararlar neticesinde kişi hedefleri doğrultusunda ilerlerken çok farklı, beklenmeyen sonuçlarla da karşılaşabilir (Eldeklioğlu 2016). Bu farklılıklar bireylerin kişiliklerini, davranış ve tutumlarını biçimlendirmektedir. Bu bağlamda kişinin gelişimi bakımından yetiştiği çevre şartları, toplum içerisinde diğer bireylerle kurduğu ilişki ve edindiği birçok tecrübe toplumsal statüsünü ve dünya görüşünü şekillendirmektedir (Sezer ve Oğuz 2010).

Çocukların sosyal ortam içerisinde yer edinebilen, psiko-sosyal açıdan sağlıklı bireyler olması noktasında aile son derece önemlidir. Benlik kazanma ve sosyal çevre içerisinde kişilik özelliklerinin bir yansıması olan bireysel tercihlerde bulunmayı kişi ailesinden öğrenmektedir. Özellikle çocukluk döneminde bireyler gözlem yaparak

ebeveynlerini izlemekte ve öğrendiklerini sosyal çevre içerisinde taklit etmektedir (Dodurgalı ve ark. 2011). Ailelerin çocuklarına nitelik kazandırma ve kazandırdıkları bu niteliklerin daha ileri taşınması adına gösterecekleri çaba ve tutum gelecek yaşamlarını olumlu yönde etkilemektedir (Özyürek ve Şahin 2017). Anne babanın tutumunu ise onların eğitim seviyesi, yaşları, çocuk hakkındaki beklentileri gibi bir takım etmenler oluşturmaktadır (Balat 2010).

Anne babaların çocuklar üzerinde birçok tutumundan bahsetmek mümkündür. Her tutum çocukların kişilikleri üzerinde farklı izler bırakmaktadır. Anne babaların çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutum üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Kılıç ve ark.(2014)'larının ergenlerin duygusal yönetim becerilerine anne baba tutumunun etkisi konulu çalışması incelendiğinde demokratik ve otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının duygusal olarak baş etme yetenekleri daha gelişmiş iken koruyucu tutum ile yetişmiş çocuklarda duygusal baş etme yeteneğinin daha düşük olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada ise ergenlerin cinsiyete göre anne baba tutum algısına bakılmış ve erkek öğrencilerin ailelerini kız öğrencilere göre daha olumlu, demokratik gördüğü ve yaşadıkları sıkıntılarını daha sakin ve stressiz çözdükleri saptanmıştır (Kolburan ve ark. 2012). Bu çalışmalar içerisinde en fazla atıf yapılan Baumrind'in 1966 yılında geliştirdiği "demokratik", "otoriter", "izin verici (tavizkar)" ve "ilgisiz anne baba tutumu" şeklindeki sınıflandırmadır (akt. Kaya 1997).

Anne baba tutumunun iki belirgin özelliği vardır: Çocukla kurulan duygusal ilişki ve çocuğu denetleme. Ebeveynlerin çocukları ile kurdukları duygusal ilişki, "kabul edici tutum"dan "reddedici tutum"a, çocuğu denetleme çabaları ise "kısıtlayıcı tutum"dan "hoşgörülü tutuma" doğru uzanan bir eksen üzerinde konumlanmaktadır. Denetim, birçok tavır ve davranışı içinde barındıran, çocuğun sosyal yaşamda pozitif ilişkiler kurması için gerekli tutumun önemli belirleyicilerinden biri olarak kullanılmaktadır (Günelp 2001).

Baumrind'e göre ayrıca anne baba tutumunu belirleyen dört temel ölçüt bulunmaktadır: Kontrol, iletişimde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım-destek. Baumrind'in kuramında bu ölçütlerden her birinde anne babanın bulunduğu konum, tutumlarının belirleyicisi olarak değerlendirilmektedir. Kontrol ölçütü, ebeveynlerin kurallarına çocukların uyma zorunluluğunu, iletişimde açıklık ölçütü, çocuklarının fikirlerine ebeveynlerin ne kadar değer verdiğini, olgunluk beklentisi ölçütü, çocuklarından zihinsel, sosyal veya duygusal açıdan neyi ne düzeyde başarmalarını

beklediklerini, bakım-destek ölçütü ise çocuklarının bakım ihtiyacını karşılarken onlara ne kadar sevecen ve sıcak davrandıklarını ifade etmektedir. Örneğin, “otoriter anne babalar”ın çocuklarını kontrol etme çabasının ve olgunluk beklentisinin yüksek olduğu, bakım ve destek ihtiyaçlarını karşılama ve onlarla açık iletişim kurma konusunda ise düşük sayılabilecek davranış ve tutum sergiledikleri görülmektedir. “Demokratik anne babalar”ın ise, kontrol ve olgunluk beklentisi yüksek olup, bu tip anne babalar aynı zamanda çocuklarının bakım ve destek ihtiyacını üst düzeyde karşılamakta ve açık bir iletişim sergilemektedirler. “İzin verici anne babalar”, çocukları ile açık iletişim kurar, bakım ve destek ihtiyaçlarını üst düzeyde karşılarken onları kontrol etmeyi istemez, olgunluk beklentilerini düşük seviyede tutarlar. “İlgisiz anne babalar”ın tüm ölçütlerdeki tutum ve davranışları, düşüktür (Baumrind 1966).

Baumrind’in kuramsal yaklaşımı dışında anne-baba tutumu üzerine farklı çalışmalar da yapılmıştır. Örneğin Maccoby ve Martin (1983), diğer çalışmalardan farklı olarak duyarlılık (responsiveness) ve talepkârlık/ kontrol (demandingness/control) şeklinde iki boyuta indirgemıştır. (neyi indirgemıştır?) Talepkârlık boyutunda aile çocuğu disiplin altına alır ve sürekli olarak bu disiplin altında hareket etmesini bekler, duyarlılıkta ise aile çocuğun görüşlerini dikkate alır, çocuğun fiziksel yada bilişsel her türlü ihtiyaçlarına yanıt vererek, tam bir birey olma yolunda çocuğu desteklemektir (akt. Oğuz 2016). Bu çalışmada literatürde yaygın bir biçimde kullanılan Baumrind’in sınıflandırması temel alınmıştır.

2.2.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Anne babanın tutumu çocuğun gelecek yaşamı açısından olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurabilecek önemli bir unsurdur. Çocuğun gelişim sürecini etkileyebilecek yaşamsal ihtiyaçlarının karşılandığı, aynı zamanda toplumsal yaşamda bilmeye ihtiyaç duyacağı sınırları öğrenmesi için denetlendiği ergenlik döneminde kişiliğin temelleri atılmaktadır. Çocuğun bireysel kararlar alabildiği, sorumluluk duygusunu geliştiren dolayısıyla kişilik gelişimi için en uygun tutum demokratik anne-baba tutumudur. Bu tutumda çocuk sosyal çevre içerisinde kendine yer edinmeden önce aile içerisinde benliğini ve bireysel yeteneklerini keşfetme fırsatları elde etmektedir (Sezer ve Oğuz 2010). Ebeveynleri demokratik tutum sergileyen ergenler, sorumluluk duygusu kazanmakta ve kendilerine duydukları güven artmaktadır; bu sayede sosyal çevreye uyum sağlamaları kolaylaşmaktadır. (Dursun 2010).

Ayrıca bu tutumda görülebilecek bir diğer olumlu davranış şekli ebeveynlerin çocuğa karşı tutarlı ve makul tavırlar sergilemesidir (Sezer ve Oğuz 2010). Aile içerisinde uygulanan bu tutumda ailenin kuralları üyeler tarafından karşılıklı konuşma yoluyla şekillendirilerek sebep sonuç ilişkisi bağlamında yapılacak olan eylemin sonucu çocuk tarafından bilinmektedir. Aynı zamanda ebeveynler davranış ve tutumları ile çocuğa olumlu bir model olmaya çalışmaktadırlar (Dursun 2010).

Sonuç olarak anne ve babaları demokratik tutum sergileyen çocuklar sosyal çevresine kolay uyum sağlayabilen, üretken bir yapıya sahip, her ortamda fikirlerini beyan edebilen, tavırlarında tutarlı, toplum içerisinde işbirliğine yatkın ve öz güven sahibi bireyler olarak yetişirler (Sarı 2016).

2.2.2. Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter anne-baba, çocuğu denetlemeye, kontrol altına almaya ve şekillendirmeye çalışır; toplumun bir kesimi tarafından uygun görülen standart davranış ve tutum kalıplarını benimsemesini bekler (Baumrind 1966). Bu tutumda özellikle kurallar ön plana çıkmaktadır. Otoriter ebeveynler, çocuklarının belirledikleri kural ve uygulamaları, sorgulamadan kabul etmeleri gerektiğine inanırlar (Kopko 2007). Çocuğun her yaptığını denetler ve ailenin belirlediği standartlar doğrultusunda hareket etmediği sürece çocuğa güven duygusu vermezler (Oktay 2016). Ebeveynler aynı zamanda belirlenmiş olan kurallar ve bu kurallar neticesinde oluşan denetim süreci hakkında çocuğa tartışma hakkı tanımaz. Böyle bir tutum benimsemiş ebeveynler genellikle çocuğun sınırları çizilmiş değerler, tutum ve davranışları sergilemesini “erdemli bir tavır” olarak değerlendirir ve olası standart dışı davranışlarını ceza ve caydırıcı bir takım önlemlerle engellerler. Aileler bu şekilde çocuğun gelecekte sosyal çevresine uyum sağlayabileceğini ve iyi bir yer edinebileceğini düşünmektedir (Baumrind 1966). Duygusal olarak bakacak olursak otoriter ebeveynler çocuklarına karşı katı ve net bir tutum sergilerler. Çocuğa karşı hissettikleri sevgilerini ona ifade etmenin otorite zafiyeti olduklarını düşündükleri için sevgilerini ya göstermezler ya da çocuk koydukları kurallar içerisinde hareket ettiği zaman gösterir. Bu yüzden özellikle bu tutum içerisinde olan ebeveynler ile çocukları arasında iletişim eksikliği söz konusudur (Günalp 2007). Fakat düşünülenin aksine ebeveynlerinin herhangi birisinden baskı gören çocuk, naif, hassas aynı zamanda toplum içerisinde herhangi bir kişinin yönlendirebileceği, kendi kararlarını alamayan

bir birey haline gelebilir. Üretken ve kendini doğru ifade edebilen bir yapıya sahip olmaktan ziyade korkak, çekingen ve eksik özgüven sahip bir bireye dönüşürler (Kaya ve ark. 2012). Ya da bu tutuma maruz kalan çocuklarda isyankar davranışlar ve aşağılık duygusu da oluşabilir (Sarı 2016).

2.2.3. Çocuk Merkezli Anne-Baba Tutumu

Çocuk merkezli tutum sergileyen ebeveynler çocuğun istekleri ve talepleri karşısında genellikle herhangi bir davranışsal temele dayanmayan, olumlu bir tutum takınır. Ev içerisinde kurallar belirlenirken çocukta bu sürece dahil edilir ve gereğinden fazla çocuk odaklı kararlar alınır (Baumrind 1966). Aile çocuğa sevgisini göstermenin yolunun çocuğun tüm isteklerini yerine getirmekten geçtiğine inanır (Kopko 2007).

Çocuk merkezli tutuma sahip aileler sürekli olarak çocuğun kusurunu kapatma çabası ve sınırsız isteklerini karşılama döngüsü içerisine girerler. Aile dışındaki sosyal çevre içerisinde çocuklar istediklerinin gerçekleşmemesi durumunda, uyum sorunları ile eğitim ve iş ortamlarında da başarısızlık yaşarlar (Dursun 2010). Aile ortamında bu şekilde kişiliği biçimlenen çocuk hayatının ilerleyen dönemlerinde toplum içerisinde de bu tavrı sürdürmeye devam edebilir (Sarı 2016). Ebeveynler kendilerini çocuğun davranış ve tutumunu şekillendirmesi gereken eğitmenler yerine sadece çocuğun istediğinde tavsiye alabileceği kaynak gibi görme eğilimindedir (Kopko 2007). Bu tutum sonucunda çocuğun isteklerini gerçekleştiren araçlar haline dönüşürler. Aile çocuk yetiştirirken geleceği adına doğru olduğunu düşündüğü bir takım uygulamaları hayata geçirmek yerine sürekli olarak çocuklarının istek ve taleplerini gerçekleştirmeye çalışan ebeveynler haline gelir (Baumrind 1966).

İzin verici ve çocuk merkezli tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının tahammül sınırlarını aşan istekleri karşısında, ani ve beklenmedik agresif tepkiler verdikleri görülmektedir. Çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyen bu tutumun bir diğer olumsuz yönü, çocukların ilerleyen dönemlerde duygularını, isteklerini ve dürtülerini kontrol edememeleri ve zihinlerinde tasarladıklarından farklı bir süreç yaşadıklarında agresif ve kavgacı bireyler haline dönüşebilmeleridir (Günalp 2007).

Sonuç olarak bu tutumda sürecin etkilerine bakacak olursak her istediğinin yapıldığı, denetimin olmadığı, aile içi şartların sürekli olarak istekleri doğrultusunda

evrildiği bir ortamda yetişen çocuk, hayatının ilerleyen dönemlerinde bencil, hiçbir şeyden tatmin olmayan, sabredemeyen, sosyal çevresi ile arasında mesafe olan bir birey haline gelebilmektedir (Kaya ve ark. 2012).

2.2.4. İlgisiz Anne Baba Tutumu

İlgisiz tutuma sahip ebeveynler genellikle çocuğa karşı ilgi ve alaka noktasında yetersiz, çocuk üzerinde denetimi önemsemeyen bir yaklaşım sergiler. Bu anlayışa sahip ailelerde ev içi kurallar yoktur, olanlarda ise bu kurallar göz ardı edilmektedir. Aile çocuğu dikkate almadığı için, ailenin çocuğun olumsuz davranışlarına karşı bir kısıtlama getirmesi de söz konusu değildir (Kaya 1997).

İlgisiz ebeveynler ihtiyaçlarını ve sosyal yaşamlarını çocuklarının ihtiyaçlarından daha ön planda tutmaktadır. Bu sebeple ihmalkâr bir tutumla yetişen çocuklar sosyal çevrelerinde yeterince ilgi görmedikleri için dış dünyada gördükleri en ufak bir ilgi sonucu istismara açık hale gelebilirler (Günalp 2007). Ebeveynlerin ilgisinin çocuktan ziyade farklı odak noktalarında olduğu süreç içerisinde çocuk sinirli bir yapıya bürünerek toplum içerisinde sürekli dikkat çekmeye çalışan, ilgiye muhtaç bir birey haline gelir. Bu durumun anne babanın yaşlarının ilerlediği dönemlerde ise tam tersine döndüğü, artık çocuğun aileye karşı ilgisiz bir tutum benimsediği görülmektedir (Kaya ve ark. 2012).

2.2.5. Tutarsız Anne-Baba Tutumu

Tutarsız tutum sergileyen anne babalar, çocuklarını denetim altına alacak standart kurallar koymaya çalışmamaktadır. Çocuk yetiştirme konusunda hep bir kararsızlık söz konusudur. Kararsızlık durumu da aynı eylemler üzerinde farklı kararlar alınmasına yol açmaktadır (Kaya ve ark. 2012). Ailenin çocuk yetiştirme konusunda kararsız kalmasındaki en önemli faktör çocuğu disipline etmek ile sert bir tutum sergileme eylemlerinin karıştırılmasıdır. Anne babalar çocuklarının bir eylemi karşısında kimi zaman ılımlı ve makul, kimi zaman tam tersi sert bir tavır sergileyebilmektedir. Çocuk, anne babasının tutarsız tutumu nedeniyle eyleminin sonucunu öğörememektedir (Dursun 2010).

Çocuğun kişilik gelişimi açısından, annenin doğru dediğini babanın yanlış olarak değerlendirmesi ya da tam tersi durumlarda çocuğun sürekli olarak muğlakta

bırakılması, bireyin kişilik kazanmadaki en önemli dönem olan çocukluk dönemini olumsuz yönde etkilemektedir. Hangi durumda neyi yapacağını bilemeyen çocuk ilerleyen süreçlerde duygu ve davranışlarını uçlarda sergileyen dengesiz bir kişilik yapısına bürünebilir (Kaya ve ark. 2012).

Bu süreç sadece çocuğun gelişimi noktasında olumsuz etkiler bırakmamakta, aynı zamanda anne babanın birbiri ile çelişen kararları kendi aralarında da çatışmaya yol açmaktadır. Ebeveynler arasındaki çatışma aile içi huzursuzluk ve kavgaya sebebiyet vermektedir (Kaya ve ark. 2012).

2.2.7. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Anne ve babanın çocuk ile olan etkileşiminin gelecek yaşamına olan etkisi büyüktür. Çocuk, gelişim döneminde ebeveynleriyle özdeşim kurarak, kişiliğinin ve karakterinin temellerini oluşturmaya başlar. Ebeveynlerinin tutumlarını örnek alan çocuk, anne babası ile benzer tutumları sergilemeye başlar ve bu durum çocuğun aile ve sosyal yaşamının tümünü etkiler (Kaya ve ark. 2012). Geçmişte edinilen tecrübeler dışında kişinin gündelik yaşamındaki konumu, eğitim durumu, işi vb. faktörler de ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarını şekillendirmektedir.

2.2.7.1. Anne babanın eğitim durumu

Ebeveynlerin çocuklara karşı tutumlarının kaynağı eğitim düzeyleriyle ilgilidir. Ülkemizde gerekli donanıma sahip olmadığı düşünülen ebeveynlerin bir kısmının eğitim seviyesinin düşük, çocuk yetiştirmek konusundaki bilgilerinin ise yetersiz olduğu görülmektedir (Sezer ve Oğuz 2010). Yapılan çalışmalar eğitim seviyesi arttıkça anne ve babanın aile içerisinde daha demokratik bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Bu durum geleceğin ebeveynleri olacak çocuklar için de oldukça önemli bir süreçtir (Şahin ve Özyürek 2008). Çocuğun gelişimi ve bireysel kazanımları ile ilgili olarak eğitim düzeyi düşük anne babaların sergiledikleri tutum ve davranışlarda, kişisel deneyimlerin ve bireysel özelliklerin, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerde ise bilgiye dayanan tutum ve davranışların ağır bastığı görülmektedir (Baykan 2014). Ayrıca annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarından kaçınarak çocuklara daha demokratik bir tutum ile yaklaştığı anlaşılmaktadır (Şanlı ve Öztürk 2012). Yapılan araştırmalarda ilköğretim mezunu ebeveynlerin orta öğretim ve daha üstü eğitim düzeyine sahip ebeveynlere göre

çocuklarına karşı daha katı bir disiplin sergiledikleri ve daha az koruyucu bir tutum benimsedikleri görülmüştür (Demiriz ve Öğretir 2007). Bu nedenle eğitim düzeyi ne olursa olsun tüm anne babalara gerek devlet gerekse sivil toplum kuruluşları tarafından çocuk yetiştirme hakkında çeşitli eğitimler verilmesi son derece önemlidir (Baykan 2014).

2.2.7.2. Anne Babanın Yetiştirme Biçimi

Çocukluk döneminde anne babasının sözünü dinlemiş, hep öğüt almış olan ebeveynler aynı şekilde çocukları ile olası problemler karşısında kendi anne babasından deneyimlediği şekilde çözüm üretecektir (Yavuzer ve ark. 2011). Anne babanın çocukluk döneminde yaşamış oldukları tecrübelerini referans alması durumunda aileler, çocuğun iyiliği ve gelişiminden ziyade, doğru olduğunu düşündüğü tutumu sergilemektedir. Bu tarz durumlar özellikle otoriter ya da çocuk merkezli tutum sergileyen ebeveynlerde görülmektedir.

Çocuk merkezli bir aile, çocuğun istekleri karşısında sürekli olarak kendi çocukluk yıllarında elde edemediklerini anımsar ve çocuğun isteklerini gerçekleştirmek için elinden geleni yapar. Diğer bir açıdan aile, kendi olumsuz yaşamışlıkları açısından çocuğun da kendileri ile aynı olumsuz durumu yaşamaması gerektiğine inanarak tavırlarına yön verebilmektedir. Bu tarz durumlar anne babanın bireysel özellikleri ile ilgili olabileceği gibi bahsedildiği şekilde geçmiş tecrübelerin sonucunda da ortaya çıkabilmektedir (Baykan 2014).

2.2.7.3. Annenin Çalışma Durumu

Annelerin çalışması özellikle cumhuriyet dönemi sonrası ülkemizde günden güne artmakta olan bir sosyal gerçekliktir. Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde çalışan kadın sayısı bir hayli az iken, erken cumhuriyet döneminde verilen kanuni imkanlarla birlikte sadece sanayide çalışan kadın oranı %25 oranına ulaşmıştır (Makal 2010). Geçmişte aile içerisinde çocuğun yetiştirilmesi sorumluluğu kadına verilmiş bir görevdir. Bu durum annelerin çalışması ile birlikte eşlerin paylaşması gereken bir durum haline almıştır. Annelerin iş hayatına dahil olmasının çocuk yetiştirme konusunda olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yönleri de söz konusudur.

Bakıldığında çalışan annelerin çocuklarında göze çarpan en önemli gelişme çocuğun kendi becerilerini keşfetmesidir. Bu durum özellikle demokratik anne baba tutumunun sonuçlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca çalışan anne

özellikle kız çocukları için bir rol model haline geldiğinden, çocuklar gelecekte kendi ayakları üzerinde durabilen, toplum içerisinde yer edinebilen birer birey haline gelebilmektedir (Aktaş 1994).

Çalışan anne olgusunda olumlu sonuçlar doğabildiği gibi bireylerin süreci yönetirken aldığı kararlar neticesinde, olumsuz bir takım sonuçlar da oluşabilmektedir. Özellikle çalışan annelerin baş etmekte zorlandığı en önemli duygusal durum çocuğun ihmal edildiği düşüncesidir. Anneler bu suçluluk duygusundan kurtulmak için çocuk merkezli bir tavır sergileyebilmektedir. Çocuğun her istediğinin yerine getirilmesi ya da her istediğinin alınması gibi birçok tavır sergilenmekte, bu da çocuğu tatminsiz bir birey haline getirerek, aile ile çocuğun sadece maddi çıkar zemini üzerine bir ilişki durumuna sürüklendiği görülebilmektedir (Baykan 2014).

2.2.7.4. Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyi

Yaşamış olduğumuz toplumun değerleri ve adetleri, alışkanlıklarımızdan kişiliğimize kadar bizi biz yapan özelliklerimizi her türlü şekillendirmektedir. Bu denli etkili olan toplum ve sosyal çevre elbette ebeveynlerin de çocuklarına karşı tutumlarını etkilemektedir. Bu noktada sosyal çevreyi etkileyen en önemli unsur da ailenin sosyo-ekonomik düzeyidir.

Ailelerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında sosyo-ekonomik durumun ailelerin çocuk yetiştirme konusunda tutumlarını etkilediği görülmüştür (Baykan 2014). Sosyo-ekonomik duruma göre sosyal çevre de beraberinde çocuk yetiştirme konusunda olumlu ya da olumsuz birer etmen olmaktadır. Özellikle sosyo-ekonomik olarak düşük seviyedeki ailelerin yüksek risk gruplarının bulunduğu yerlerde ikamet ettiği görülmektedir (Baldwin ve ark. 1990).

Toplum içerisinde "mahalle baskısı" şeklinde ifade edilen kavram, ailelerin tutumlarını etkilemektedir. Aile bu kavram üzerinden pratikte çocuklarını toplumun beklentilerine göre yetiştirmektedir. Fakat bu durum çoğu zaman çocukları baskılayan, sınırlandıran bir hal alarak, aileleri otoriter bir tutuma itmektedir (Baykan 2014).

2.3. İNTERNET

İnternet başta bilgisayar olmak üzere radyo, telgraf ve telefon gibi tüm teknolojik gelişmeleri yeniden yapılandırarak yeni bir boyut kazandırmıştır (Lenier ve ark. 1997).

Yerel bilgisayar ağlarını birbirine bağlayan küresel ağ, internet olarak adlandırılmaktadır. İnternetin dünya geneline yayılması ile birlikte her türlü bilgiye kolayca erişilmesi, bilginin depolanması ve paylaşılması mümkün hale gelmiştir (Namazcı 2012). İnternet insanların gündelik yaşamda kullanmakta olduğu birçok eşyayı geliştirmekte olan dünya standartlarına entegre etmiş, bunun yanında bilginin yayılması, coğrafi bölge uzaklığı gözetmeksizin her türlü işbirliği ve etkileşim ortamının oluşmasında önemli bir rol oynamıştır (Leiner ve ark. 1997).

Günümüzdeki kamu yararına kullanımından farklı olarak internet ilk olarak kapalı, güvenli askeri bir bilgisayar ağı olarak kullanılmaya başlanılmıştır (Şen 2000). ABD, Rusya'nın Sputnik uydusunu uzaya göndermesine karşı bir hamle olarak askeri alanda kullanılmak üzere, 1958 yılında ARPA (Advanced Research Projects Agency – İleri Araştırma Projeleri Ajansı) çalışmalarına başlamıştır (Apakgün 2015). ARPA 1962'nin Ağustos'unda ağ bağlantısı yoluyla gerçekleştirilerek, “Galaktik Ağ” kavramı üzerinden çalışmalarını yürüten MIT (Massachusetts Institute of Technology) üniversitesinden Licklider tarafından geliştirilmiştir (Licklider ve Clark 1962). 1970'lerin başlarına kadar bu proje sürekli olarak geliştirilmiş ve Ekim 1972'de düzenlenen Uluslararası Bilgisayar İletişimi Konferansı'nda (ICCC) ARPANET halka tanıtılmış, ilk “anlık” uygulama olarak, elektronik posta kullanıma sunulmuştur. İlerleyen dönemlerde e-posta uygulamasının kapsamı genişletilerek on yıl içerisinde en büyük ağ uygulaması olmuştur (Lenier ve ark. 2009).

İnternet dünyasındaki ana unsurların son halkası 1993 yılında dünya genelinde WWW (Word Wide Web) kullanımının artmasıyla tamamlanmıştır. Bu gelişme ile yaygınlık kazanan Domain Name (Alan Adı) kullanıcılara internet kullanımında kolaylık sağlayarak, internetin kullanımının artmasında önemli bir rol oynamıştır (Apakgün 2015).

Teknolojik gelişmeler ışığında internete olan erişim ve kullanım oranı sürekli olarak yükselmektedir. Teknolojinin, geçmişten günümüze başladığı ve geldiği noktalar göz önünde bulundurulacak olursa, daha da gelişeceği ön görülebilir. Geçmişte internetin kullanım alanı kısıtlı ve erişilmesi zor iken, günümüzde internet

kullanımının kolaylaşması ve sağladığı faydanın çoğalması ile birlikte internet kullanıcı sayısı artmıştır ve artmaya da devam edecektir. İnternet kullanıcı sayısının çok fazla olması interneti sosyal yaşamın güçlü bir değişken unsuru haline getirmektedir. Bu yüzden konu hakkında internetin asıl kullanım amacı olan iş, okul vb. gibi yerler dışında farklı alanlar üzerindeki etkisi de araştırılmaktadır (Yücelten, 2016: 6).

2.3.1. Bağımlılık

Toplum içerisinde genellikle bağımlılık kavramı alkol, tütün mamulleri ve sentetik maddeler gibi nesnel, temin edilebilir bir olgu olarak düşünülmektedir (Alaçam 2012). Bu anlayışın aksine bağımlılığı sadece bu maddelerle sınırlandırmanın yanlış olduğu, bunlar dışında seks, kumar, alışveriş ve teknoloji bağımlılığı gibi farklı türden bağımlılıkların da olduğu görülmektedir (Taylan ve Işık 2015).

Bağımlılık bozuklukları iki ayrı başlık altında ele alınmaktadır: Alkol, tütün, ilaç ve çeşitli sentetik maddelerden oluşan bağımlılık ve bu maddelerden bağımsız direkt olarak bağımlılığın olumsuz etkilerinin ortaya çıkmadığı davranışsal bağımlılıklar (patolojik kumar oynama, hırsızlık, kundakçılık, sürekli alışveriş, sürekli cinsel olarak davranış isteği, egzersiz, işkoliklik, İnternet bağımlılığı gibi) (Sadoff ve ark. 2015).

Sadoff ve arkadaşları(2015) davranışsal bağımlılıkları da iki ana grup altında toplamaktadır: Adli sonuçlar doğuranlar (online oyunlar, kumar, İnternet bağımlılığı, sürekli olarak hırsızlık yapma isteği, cinsel davranış bağımlılıkları, kundakçılık gibi), direkt olarak adli sonuçlar doğurmayanlar (takıntılı hareketler, aşırı yemek yeme, kişinin tenini sürekli olarak brozlaştırması, saç yolmak ve cilde rahatsızlık verici derecede kaşıntı dahil olmak üzere diğer fiziksel zorunlu davranışlar).

Bağımlılık yapıcı maddeler beynin kimyasal salgılarını taklit ederek nöronları harekete geçirmektedir. Bu durum aynı şekilde sanal alışkanlıklar için de geçerlidir. Sanal alışkanlıklar da zamanla beyine kimyasal salgılar salgılatarak madde kullanımı ile aynı etkiyi sağlamaktadır (Tarhan ve Nurmedov 2011).

Yapılan bilimsel araştırmalar ışığında artık bağımlılığın sadece tütün, alkol, sentetik maddeler üzerinden değil, davranış bağımlılığı adı altında internet, yeme, alışveriş, cinsel bozukluklar gibi farklı türden alışkanlıklar şeklinde de fiziksel ve mental açıdan kendini göstermekte olduğu görülmektedir.

2.3.2. İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı birçok bilim dalı tarafından araştırılmış ve günümüzde literatüre girmeye başlamış olan bir kavramdır. Dünyada 1990'lı yılları başından ülkemizde ise 2000'li yıllardan itibaren artan internet kullanımı, fayda sağlayıcı bir unsur olmanın dışına çıkarak bir sorun haline gelmiştir (Dinç 2017). İnternet bağımlılığı kavramına bakıldığında bireylerde diğer bağımlılıklarda olduğu gibi internete bağlanma istediğinin sınırlandırılmaması, internet başında geçen zamanın farkında olunmaması, internetin kullanılmadığı zamanlarda kişide sinir, şiddete meyilli olma durumu ile bu olumsuzluklar sonucunda sosyal, iş ve aile hayatında negatif durumların ortaya çıkması şeklinde tanımlanabilir (Young 2004).

Batı Avrupa ve ABD gibi teknolojik gelişmeler hususunda ileride olan ülkelerde ilk olarak baş gösterse de, teknolojiye maliyetlerin düşmesi ve teknolojinin her kesim tarafından rahatlıkla ulaşılabilir hale gelmesi sebebi ile internet bağımlılığının diğer ülkelerde de aynı oranda arttığı düşünülmektedir. Son yirmi yıla bakıldığında internet bağımlılığı sosyal çevre ve tedavi merkezlerinde sıklıkla görülen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Asya, Avrupa ve Amerika'daki ülkeler başta olmak üzere özellikle Asya ülkelerinde internet bağımlısı birey sayısı artmıştır. Çin ve Tayvan gibi ülkelerde bağımlılık yapıcı internet üzerinde yapılan her türlü faaliyet için "elektronik afyon" ya da "dijital uyuşturucu" terimi kullanılmaktadır (Dinç 2017).

Genç nüfus oranı yüksek bir ülke olarak Türkiye'de internet bağımlılığının daha büyük boyutlara ulaşacağı ön görülmektedir (Odabaşoğlu ve ark. 2007). İnternetin özellikle herkese hitap etmesi, bağımlılık tehlikesini yaygınlaştırmaktadır.

Baktığımızda bağımlılık çatısı altında ele aldığımız internet bağımlılığı, alkol ve diğer maddelere nazaran fiziksel yan etkileri daha az olsa da dikkate değer ölçüde zararlıdır. İnternet bağımlılığı tanımlanırken doğrudan kullanım süresine atıf yapılmassa da internet bağımlısı olarak tanımlanan kişilerin genellikle 40-80 saat arasında değişen bir internet kullanım oranına sahip oldukları, tek seferde hiç kalkmadan 20 saate kadar internette vakit geçirebildikleri görülmektedir (Young 1999). Geç saatlere kadar aşırı internet kullanımı uykusuzluğa neden olmakta ve bu uykusuzluğun sonucunda sırt ağrısı, göz yorgunluğu, dikkat eksikliği gibi ergenlik çağında gelişime katkı sağlayan işlevlere zarar verecek sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların sonucunda ise kişide iş, okul ve sosyal çevrede işlev bozukluğu meydana gelmektedir (Young 1999).

Genellikle çocuk ve ergenlik dönemindekilerin internet üzerinde oynadıkları oyunlardan ve gezindikleri çeşitli platformlardan haz aldıkları için bu kişilerde internet kullanımının aynı psikotrop maddeye benzer nörobiyolojik bir mekanizma kullanarak bağımlılık yaptığı ileri sürülmüş olup; internet bağımlısı kişilerin bir bölümünde de dikkat eksikliği, sosyal fobi ve hiperaktivite bozukluğu ile depresyon gözüktüğü gibi ailede başka bir bağımlılık davranışı (patolojik kumar, madde) bulunduğu da fark edilmiştir (Odabaşoğlu ve ark. 2007).

İnternet bağımlılığı özellikle ergenlik dönemindeki bireylerde ciddi psiko-sosyal sorunlara, bireylerin yaşamlarının ileri safhasında ciddi uyum problemleri ile karşılaşmalarına sebep olabilir. Bu sebeple internet bağımlılığının araştırılması, olası risklerin ortaya konması adına önemlidir (Lan ve Lee 2013).

2.3.2.1. Young'ın İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

Young (1996) DSM-IV'te belirtilen patolojik kumar bağımlılığı tanımlarını internet bağımlılığı gelişim aşamalarına benzeterek tanı kriterleri oluşturmuştur. Patolojik kumarın bir model (olarak) kullanıldığı bu çalışmada internet bağımlılığı kişiye sarhoşluk vermeyen bir dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmıştır. Örnek alınan modelden yola çıkılarak Tanısal Anket (DQ) olarak adlandırılan 8 kriter belirlenmiştir. Bu kriterler;

1- Gün içerisinde sürekli olarak internet üzerinden yapılacak olan faaliyetleri düşünme (en son yapılan internet kullanımı üzerine düşünme ve bir sonraki internet kullanımı üzerine plan kurma vb.)

2- Bireysel tatmini arttırmak için daha fazla internet kullanma ihtiyacı hissetme

3- İnternet kullanımının fazla olduğunun fark edilmesi üzerine kullanım süresini azaltma, kontrol etme gibi girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanması

4- İnternette geçirilen sürede azalma ya da internetin kullanılmaması durumunda huzursuz hissetme, depresif ve agresif tavırlar sergileme

5- Kişinin belirmiş olduğu internette geçireceği süreden daha fazla çevrimiçi kalmak

6- Aşırı İnternet kullanımı sebebiyle sosyal çevre içerisinde ilişkilerin zarar görmesi, iş ve eğitim hayatında başarısızlıkların yaşanması

7- İnternette daha fazla çevrimiçi kalabilmek adına, terapist, uzman ya da aile üyeleri gibi bireyin internet bağımlılığından kurtulması için yardımcı olan kişilerden internet kullanım süresinin saklanması

8- İnternetin bir takım olumsuz psikolojik ya da duygu durumlarını bastırmak adına kullanılması

Young'a (2000) göre internet bağımlılığı, birçok davranışları ve dürtü kontrol problemlerini içeren bir terimdir. Bu sebeple Young, yapmış olduğu çalışmada internet bağımlılığını 5 alt kategoriye ayırmıştır:

1. Siber Bağımlılık: Yetişkinler için kurulan sitelerde fazlaca vakit geçirme.
2. Siber-ilişki Bağımlılığı: İnternet üzerinden kurulan ilişkilere aşırı katılım.
3. Online Takıntılar: Bahis sitelerinde aşırı vakit geçirme, alışveriş veya bu tarz sitelerde sürekli çevrimiçi olma ve işlem yapma durumu.
4. Aşırı Bilgi Yükleme: Takıntılı olarak internette dolaşma.
5. Bilgisayar Oyun Bağımlılığı: – Sürekli olarak bilgisayarda oyun oynama ve güncel olarak bu oyunları takip etme.

2.3.2.2. Griffiths'in İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

Griffiths (1999) yapmış olduğu çalışmada internet bağımlılığına işaret eden 6 davranışsal kriter belirlemiştir. Bu kriterler;

1. Dikkat Çekme (Salience): Bu durum bir kişinin yapmış olduğu aktivitenin yaşamında önemli bir yer kapladığını fark ettiğinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, interneti kullanmadığı süre zarfında, bir dahaki sefere internette yapacağı işlemler hakkında düşüneceklerdir.

2. Ruh hali değişimi (Mood Modification): Bu kavram, bireylerin yaşadığı kişisel deneyimlere atıfta bulunur. Kişi belirli aktiviteye katılmayı başa çıkma stratejisi olarak görebilir. Örneğin, kişi çevrimiçi olduğunda paradoksal olarak, saatlerce online kaldıkları zaman sakin bir “kaçış” veya “uyuşma” hissi yaşarlar.

3. Tolerans (Tolerance): Bu, yapılan aktiviteye harcanan zamanın sürekli arttığı bir süreçtir. Kişi aktiviteden aldığı etkiyi arttırmak için sürekli olarak aktivitede daha fazla zaman geçirmektedir. Örneğin, bir internet kullanıcısı, başlangıçta daha az zamanda elde edilen etkiyi deneyimlemek için çevrimiçi olarak harcanan sürenin uzunluğunu arttırmaya gider.

4. Geri çekilme belirtileri (Withdrawal symptoms): Kişi düzenli olarak gerçekleştirdiği aktiviteyi aniden yapmayı bırakırsa ya da belirli sebeplerden ötürü yapamazsa duygusal ve fiziksel bir takım olumsuz semptomlar ortaya çıkar. Örneğin, sürekli internet kullanan bir kişinin kullanımı engellenirse, mutsuzluk, günlük işlerine odaklanamama ve sıkıntı çekebilir.

5. Çatışma (Conflict): Bu durum bağımlılar ile iş, eğitim ve sosyal çevrelerindeki bireylerle faaliyette buldukları aktiviteleri içeren çatışmalara işaret eder. Ayrıca bireyler kendi içinde de çatışmalar yaşamaktadır (intrapşik çatışmalar).

6. Tekrar Etme (Relapse): Belirli bir aktivitenin bırakılmasından sonraki süreçte kişi daha önceki aktivitelerine geri dönme eğilimi gösterir ve geçmişte yaşanan yoksunluk ya da kontrolün sonrasında hızlı bir şekilde geri kazanılacak olan yüksek bağımlılık sürecini kapsar.

2.3.2.3. Tao ve Arkadaşlarının İnternet Bağımlılığı Kriterleri

(a) Belirti kriteri

Aşağıdakilerin tümü mevcut olmalıdır:

1. Mental açıdan sürekli internet üzerine uğraş vermek (bir önceki internet kullanımında yapılanları düşünmek ya da bir sonraki internet kullanımı üzerine plan oluşturmak)

2. Kişi internet kullanmadığı süre zarfında disforik bir duygudurumuna girer ayrıca anksiyete, gerginlik ve mutsuzluk ile ortaya çıkan çekilme söz konusu olur

Aşağıdakilerden en az bir (veya daha fazlası):

1. Bireyin internet kullanımından aldığı keyfi arttırmak için kullanım süresinde artışa gitmesi

2. İnternette çevrimiçi olunan süreyi kontrol etmek, azaltmak ya da sonlandırmak için çaba gösterilmesi ve bu çabaların başarısızlıkla sonuçlanması durumu

3. İnternet kullanımı sebebiyle fiziksel ve psikolojik sorunlar oluşması, bu oluşan sorunların devam etmesi ve belirli sürelerle nüksetmesine rağmen aşırı internet kullanımına devam edilmesi

4. Aşırı internet kullanımından başka yapılması gereken gündelik faaliyetler ve diğer kişisel aktivitelere karşı bir ilgi kaybı

5. Kişi internet kullanımına disforik ruh halinden kaçmak ya da rahatlatmak için yönelmektedir (örneğin, mutsuzluk, çaresizlik, kaygı duygusu gibi).

(b) Hariç tutma kriteri: İnternette fazla vakit geçirme psikotik bozukluklar ya da bipolar bozukluk kavramlarıyla izah edilebilecek bir durum değildir.

(c) Klinik olarak anlamlı bozulma kriteri: Sosyal, eğitim ve iş hayatında işlevsel bozukluklar

(d) Süreç kriteri: İnternet bağımlılığının devam etme süreci 3 aydan fazla sürmüş olmalı, günde en az 6 saat çevrimiçi internet kullanımı söz konusudur (iş dışı / akademik olmayan)

2.3.2.4. Suler'in İnternet Bağımlılığı Kriterleri

Suler (1999) kişinin internete olan tutkusunun patolojik olarak bağımlılık oluşturduğuna değinerek, burada, online aktivitelere olan bağımlılığın sağlıklı veya sağlıksız niteliklerini ve bu aktivitelerin kişinin günlük yaşamında yapması gereken temel faaliyetler üzerindeki etkisini ortaya çıkartabilecek sekiz faktör önermiştir;

1. Bireyin aşırı internet kullanımı ile internet dünyasının sınırsız boyutuna kapılmasıyla, kişisel, sosyal ve mental olarak gerekli ihtiyaçlarının dışına çıkarak, ihtiyaçlarının sayısı ve türü çeşitlenmektedir.

2. Kişiler gündelik yaşamda bir takım istek ve ihtiyaçlarını çeşitli sebeplerden ötürü ertelemekte ya da gerçekleştirememektedir. Her türlü nesne ya da faaliyetin çeşitlenmiş bir şekilde bulunması ve kolay erişilebilmesi nedeniyle, internet ortamı bilinçaltında kişiyi kendine bağımlı bir hale getirmektedir.

3. İnternet ortamında birçok farklı aktivite mevcuttur. Online oyunlar, yazılımlar vb. sosyal olmayan araçlar bulunurken, kişilerarası iletişim kurulan sohbet ve e-posta servisleri de bulunmaktadır. Bu çeşitlilik kişilerde bir cazibe oluşturmakta ve asıl ihtiyaçlarından kopan birey yapay ihtiyaçlarını bu geniş yelpaze içerisinde karşılamaktadır.

4. Aşırı internet kullanımı bireyin iş, eğitim ve sosyal ortamlardaki ilişkilerini etkileyerek, kişilik seviyesinde patolojik bir bozulmaya neden olmaktadır.

5. Çoğunlukla, bireyler internette fazla vakit geçirmekten ötürü ihtiyaçlarını görmezden gelmekte ve buradan kazandığı zamanı internet faaliyetlerine aktarmaktadır. Bu durum kişiyi patolojik internet bağımlılığına sürükleyerek, duygudurum bozulmaları, depresif hareketler, gündelik yaşamda oluşan olumsuz durumlar, suçluluk ve öfke gibi uyarı işaretleri olabilir.

6. Birey iç dünyasında bastırıldığı isteklerini internet ortamında karşılamaktadır. Bu istekler tam anlamıyla karşılanmadığı sürece sürekli tekrar edecektir ve birey bu isteklerini karşılayabilmek için internette sürekli çevrimiçi kalacaktır. Bu durum aslında kişinin iç görü eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada birey internet kullanmada kendini motive eden şeyi tespit ederse ve bağımlılık yapan davranışlarının kökenine inerse kompulsif internet kullanımının da önüne geçmiş olacaktır.

7. İnternet kullanımına yeni başlayan bir kişi gerçek hayatta erişemediği fırsatları gördükçe internetin dünyasının cazibesine kapılmaktadır. Kişi bağımlılık aşamasına geldiği noktada gerçek hayattaki ihtiyaçlarının buradan tam olarak karşılanmadığını gördüğü vakit geçirdiği deneyimler ışığında gerçek hayata geri dönebilmektedir.

8. Normal şartlarda ideal internet kullanımı gerçek dünya ile sanal dünya arasında bir denge kurularak oluşturulur. Kişi sanal dünyada edindiği arkadaşlar ile gerçek dünyada bir araya gelebilir ve bu şekilde gerçek dünyaya adaptasyon gerçekleşir. Fakat patolojik internet kullanımında kişi kendini gerçek hayattan soyutlayarak, dış dünyadan izole bir hayat yaşamaktadır.

2.4. ERGENLERLE SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmet, bireylerin iyilik hallerinin ileri seviyelere taşınması için insani ilişkilerdeki problemleri çözmeyi, insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel alan sosyal değişimi destekleyen, güçlendirmeyi ve özgürleştirmeyi amaçlayan insan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin teorilerden yararlanarak insanların çevreleri ile etkileşim noktalarına müdahale eden bir alandır(Duyan 2003).

Sosyal hizmet mesleği çocuk istismarı, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, bakıma muhtaç yaşlı ve engelli hizmetleri, bağımlılık ve ergenleri sosyal açıdan olumsuz yönde etkileyen sosyal refah alanı içerisinde birçok alanda faaliyet göstermektedir. Bu alanlar içerisinde en hassas gruplardan birisi de ergenlerdir.

Ergenlik dönemi aile içi dinamikler, yaşadığı toplumun kültürel unsurları, ergenin kişisel özellikleri ve duygu durumu gibi birçok etmeni içermektedir. Bu yüzden ergenlerle çalışan bir sosyal hizmet uzmanı özellikle multidisipliner bir müdahale yöntemi izlemesi gerekmektedir. Çünkü ergenlik dönemindeki bireyler çocukluk ile yetişkinlik arası hassas bir süreçtedir (Güdek ve ark. 2016).

Bu dönemde kimlik arayışı içerisinde olan ergenler için en büyük problemlerden birisi de alkol, tütün mamulleri, sentetik maddeler ve günümüz şartlarının getirdiği diğer tüm bağımlılık yapıcı alışkanlıklardır (Ercan 2001).

Sosyal hizmet alanı, tüm dezavantajlı gruplar gibi ergenlik dönemindeki bireylere de psiko-sosyal açıdan bir müdahale yöntemi geliştirir. Psiko-sosyal açıdan yapılan

müdahaleler tıbbi tedavi görevi görmez, fakat olası bir tıbbi tedavinin desteklenmesi görevini karşılayabilir. Sosyal hizmet uzmanının, ergenlik dönemindeki bireylere ve bu bireylerin ailelerine yapacağı mesleki müdahaleler, bu kişilerin yaşam standartlarının arttırılması açısından çok önemlidir (Güdek ve ark. 2016).

2.5. BAĞIMLILIK VE SOSYAL HİZMET

Günümüzde birçok sorunun temel kaynaklarından birisi olarak görülen bağımlılık, kişiyi hem psiko-sosyal hem de maddi açıdan etkileyerek, toplumsal düzeni tehdit eden önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık kavramı sadece bireyi etkileyen bir olgu değil, bireyin çevresi ile birlikte etkilendiği bir süreçtir (Kaylı 2016).

IFSW(International Federation of Social Work)'ye göre sosyal hizmet, kişilerde sosyal değişimi, sosyal uyumu hedefleyen, bireyin güçlendirilmesi ve daha özgür hale gelmesini amaçlayan uygulama üzerine kurulu bir disiplindir (<http://www.ifsw.org>, Erişim tarihi: 25 Aralık 2018).

Bağımlılık tedavilerinde bağımlının sosyal çevresi ile birlikte ele alındığı bir profesyonel bakış açısı, bu alanda gerekli olan bir unsurdur. Bundan dolayı sosyal hizmet mesleğinin tanımdan da anlaşılacağı üzere bireyin kendisi, çevresi ve yaşamış olduğu toplumu ele alan bütüncül bir bakış açısı, bağımlılık tedavilerinde önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır (Polat 2014).

Polat (2014) yapmış olduğu çalışmada mesleki müdahaleleri değerlendirme, psikososyal müdahale ve taburculuk şeklinde gruplandırmıştır.

1- Birey ve Ailesine İlişkin Değerlendirme: Bağımlı ve yakınları açısından önemli bir aşama olan değerlendirme, sosyal hizmet uzmanının kişinin ailesi, yakınları ve sosyal çevresi ile ilgili edindiği bilgi ve gözlemleri tedavi ekibinin diğer üyeleri ile paylaşarak, oluşturulacak plan ve müdahaleye önemli bir katkıda bulunur.

2-Psikososyal Müdahaleler: Meslek elemanı tarafından yapılan değerlendirme ile birlikte bireyin bağımlılığının arkasındaki psikososyal etmenler ele alınarak bir müdahale geliştirmek, sürecin ikinci adımıdır. Bu süreç bağımlı birey,

ailesi ve çevresinin yaşadığı sıkıntıları ele almak ve bağımlı bireye uygulanacak tedavi aşamasının daha iyi bir şekilde devam ettirilebilmesi adına önemlidir. Ayrıca tedavi alan bireye tedavi hakkında ve tedavinin ilerleyen süreçleri hakkında bilgi vererek kişinin motivasyonunu arttırmak, bağımlı bireyin ailesi ve çevresine danışmanlık ve grup çalışmaları yapmak mesleki çalışmalar arasında yer almaktadır.

3- Tedavi sonrası süreç planlanması: Özellikle ülkemizde kişinin tedavi sürecinden sonraki aşama olan sosyal açıdan rehabilitasyonu göz ardı edilmektedir. Bu sebeple sosyal hizmet uzmanının bu süreçte bireyin sosyal yaşama adaptasyonu noktasındaki çalışmaları önemli bir yere sahiptir. Bireyin iş yada eğitim yaşamına geri dönmesi gibi sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi sosyal rehabilite aşamaları içerisindedir.

2.6. OKUL SOSYAL HİZMETİ

Öğrencilik dönemindeki bireyler bulunduğu yaş dönemi itibarı ile gelişim çağında olup, kişisel, sosyal, ailesel, psikolojik hatta fizyolojik bir takım unsurlarla doğrudan bağlantılı olarak kimlik oluşumunu tamamlamaktadır. Fakat bu unsurlar geliştirici özelliğe sahip olabilirken, aynı zamanda bireyin gelişimi için birer sorun da olabilir. Bu sorunlar özellikle okulla ilişkili olarak akademik başarısızlıklara ve toplum içerisinde yer edinebilme durumlarına olumsuz etkide bulunabilir. Bu nedenle sorun olan unsurlar irdelenmeli, bütüncül bir anlayışla ele alınmalıdır (Yeşilkayalı 2017).

İşte bu noktada okul sosyal hizmeti, gelişim çağındaki öğrencilerin karşılaştıkları sorunları her yönden ele alarak, çözüm üretme ve eğitim hayatlarını başarılı bir şekilde tamamlayabilmeleri adına okul içerisinde birçok faaliyette bulunan mesleki bir alandır (Duman 2000).

Okul sosyal hizmeti Türkiye’de henüz uygulamada olmayan bir alan olmasına karşın, sistemik bir yaklaşımla bireyi çevresi içerisinde bir bütün olarak ele alır, aynı zamanda kişinin iyilik haline odaklanır. Sosyal hizmet uygulamalarında köklü bir geçmişe sahip ABD ve İngiltere gibi ülkelerde okul sosyal hizmeti aktif bir mesleki alan olup, öğrencinin okul içerisinde akademik ve psiko-sosyal gelişimine odaklanmaktadır (Aktan 2015).

Meares (1977)'in yapmış olduğu çalışmanın analizi sonucunda ortaya koyduğu okul sosyal hizmetinde sosyal hizmet uzmanının görevlerine bakacak olursak;

- **Liderlik ve Politika Oluşturma:** Sosyal hizmet uzmanı öğrencilerin akademik başarıları için öğretmenlere hizmet içi eğitimler düzenler, anne baba gruplarıyla çalışır, bunun dışında yöneticileri okul içerisinde politika oluşturma konusunda cesaretlendirir ve onlara bu konuda yol göstererek, sosyal değişimi hedefler.

- **Çocuk ve Ebeveynlerine Eğitim Danışmanlığı:** Burada sosyal hizmet uzmanı çocuk ve anne babanın yönetsel, sosyal ve akademik açıdan beklentilerine yönelik mesleki uygulamalarını tanımlamaktadır. Amaç öğrencinin akademik ve bireysel hedeflerini geliştirmesine yardımcı olmaktır.

- **Toplum Kaynaklarına Erişimin Kolaylaştırılması:** Sosyal hizmet uzmanının temel görevlerinden birisi müracaatçıyı toplum kaynaklarından verimli bir şekilde faydalanması konusunda teşvik etmek, ayrıca bu kaynaklarla müracaatçı arasında bağlantı kurucu rolünü üstlenmektir. Örneğin bir öğrenci ya da velisinin okul içi aktivite ve eğitimlerden haberdar etmek, bu tür etkinliklere dahil olmalarını sağlamaktır.

- **Okul Sosyal Hizmet Hizmetlerinin Temini İçin Ön Görevler:** Bir hizmet planına başlamadan önce yapılması gereken temel prosedürlerden oluşur. Meslek elemanı okul yönetimi ve çalışanlarına sosyal hizmetin niteliklerinden bahsederek, ne tür problemlerin sosyal hizmet servisi için uygun olup olmadığı tartışılır ve tanımlanır.

- **Çocuğun Sorununu Başkalarına Açıklamak:** Sosyal hizmet uzmanı öğrencinin sorununun nereden kaynaklandığını tespit etmek için bütüncül bir bakış açısıyla genel bir profil çizer. Meslek elemanı, okul yönetimi, personeli ve öğrencinin velisi ile uyum içerisinde bir iş birliğine giderek, onlardan gerekli bilgileri edinir. Bu uygulama sorunun bireysel mi olduğu, ailesi ile olan ilişkisinden mi kaynaklandığı ya da akademik temele mi dayandığını belirlemek ve gerekli kuruma havale etmek açısından önemlidir.

- **Okul-Topluluk Öğrenci İlişkilerini Kolaylaştırmak:** Burada amaç okul-toplum-öğrenci arasında ilişki kurmayı kolaylaştırmaktır. Öğrencilerin okul-toplum arasındaki bağlantıyı keşfetmelerini sağlamak, öğretmen-öğrenci, öğretmen-veli ilişkilerinin gelişmesini sağlayarak, iletişim becerilerini geliştirmektir.

- **Çocuğun Sorununu Değerlendirme:** Meslek elemanı burada öğrencinin problemlerini çözmek adına çocuk ve ebeveyn ile çalışmayı tanımlamaktadır. Toplum genellikle sosyal hizmetleri geleneksel olarak ele almaktadır. Fakat sosyal hizmet uzmanı bu anlayışı kırarak, ebeveyn ve öğrenciyi kuruluşlara yönlendirip, hangi durumlarda nerelere başvurulması gerektiği hakkında bilgilendirme yaparak, yönlendirici bir işlev görür.



3. YÖNTEM

Bu çalışma, Manisa kent merkezinde yer alan ortaöğretim okullarında (lise değil mi?) okuyan öğrenciler üzerinde yürütülmüş ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli, belirlenmiş bir ana kütledeki durumun varlığını saptamanın yanı sıra bu duruma etki ettiği düşünülen neden sonuç ilişkilerini de aynı zaman diliminde sorgulayan araştırmalardır. Bu modelde tasarlanan araştırmalarda incelenen ana kütledeki neden sonuç ilişkilerinin ya da birlikte değişimlerin varlığı sorgulanır. Aynı zamanda bulunan ilişki ya da birlikteliklerin düzeyi anlaşılmaya çalışılır (Karasar, 2014; Kuş, 2012; Neuman, 2013).

Bu araştırma kapsamında ana kütlede seçilmiş olan örnek üzerinden araştırma grubuna ait temel ve araştırma sorusuna özgü özellikler betimlenecek ve nedensel ilişkiler analiz edilecektir.

3.1. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Manisa İli Şehzadeler ve Yunusemre Merkez ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerde okuyan tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, araştırmaya alınacak bireylerin seçiminde küme örnekleme yöntemi ile evrendeki okullara devam eden öğrenciler arasından seçim yapılmıştır. Araştırmaya dahil edilecek örnek büyüklüğünün belirlenmesinde bilinmeyen sıklık düzeyi olan %50 kullanılmıştır. Alfa yanılma düzeyi 0,05'e karşılık gelen $z = 1,96$ d(duyarlılık)= 0,05 ve p ve $q = 0,5$ alındığında uygun örneklem büyüklüğü 385 kişi olarak hesaplanmıştır.

Araştırmaya dahil edilecek olan okullar buldukları bölgelere göre sosyo-ekonomik açıdan sınıflandırılmıştır. Bu okullar arasından rasgele seçilen ve farklı özellikler taşıyan dört okulda öğrenim gören toplam 385 öğrenciye anket uygulaması

yapılmıştır. Hatalı olduğu belirlenen 31 anket formu çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırmanın ulaşma oranı %91,9'dur.

3.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI

Araştırma Manisa'nın Şehzadeler İlçesindeki Gediz Anadolu Lisesi ve Manisa Anadolu Lisesi ile Yunusemre İlçesinde bulunan Fatih Anadolu Lisesi ve Halit Görgülü Anadolu Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir.

Yapılan araştırmada veriler Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra Şubat-Mart ayları içerisinde toplanmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

3.3.1. Bağımlı Değişken

Araştırmanın bağımlı değişkeni “İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanı”dır.

3.3.2. Bağımsız Değişkenler

Araştırmanın bağımsız değişkenleri sosyo-demografik özellikler ve “Anne Baba Tutumu Ölçeği Puanı”dır.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Anne Baba Tutumu Ölçeği”, “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır (Ek 2).

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ve internet bağımlılığını etkilediği düşünülen değişkenleri içeren toplam 24 sorudan oluşmaktadır.

3.4.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABT)

Bu ölçek ilk olarak 1972 yılında Kuzgun tarafından Anne Baba Tutum Ölçeği olarak yapmış olduğu çalışmanın bulgularının yeniden değerlendirildiği ve psikometrik özelliklerinin ele alındığı çalışmadan türetilmiştir. Ölçek Kuzgun'un ebeveynlerinin lise ve üniversite öğrencilerini yetiştirme tarzlarına ilişkin tutumlarının sınıflandırılmasına dayanan bir ölçüm gerecidir. Öğrencilerin ebeveynlerinin tutumuna ilişkin algı ve gözlemleri incelenerek oluşturulmuş olan Anne Baba Tutum Ölçeği, Demokratik, Koruyucu, Otoriter, İlgisiz ve Reddedici olmak üzere beş alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin toplam 119 maddesi ile ilgili psikometrik özelliklerin yeniden ortaya konulduğu analizde üç faktör ve 40 sorudan oluşan bir yapı ortaya konulmuştur. Ölçek "demokratik" ve "otoriter" tutum için 15, "koruyucu" tutum için ise 10 maddeden oluşmaktadır. "Demokratik" tutumu ölçen maddeler 1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39., "Koruyucu" tutumu ölçen maddeler, 4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34. ve "Otoriter" tutumu ölçen maddeler de 3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38 ve 40. maddelerdir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değerleri "Demokratik" tutum boyutu için 0,90, "Koruyucu" tutum için 0,75 ve "Otoriter" tutum için ise 0,72'dir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu 1999).

3.4.3. İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Bağımlılık Profil İndeksi İnternet Formu-BAPİNT)

BAPİNT, öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve uluslararası birçok bağımlılık tanı kriterlerine uyan, klinik amaçlarla da kullanılabilen bir ölçektir. Prof. Dr. Kültegin Ögel ve ekibi tarafından geliştirilen ölçek 18 sorudan oluşmakta ve kişinin son 3 aya ilişkin değerlendirmelerini sorgulamaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği sınanarak lise ve üniversite öğrencilerinde kullanılmak için uygun olduğu tespit edilmiştir.

Ölçekte “demokratik”, “otoriter” ve “koruyucu-istekçi” anne baba tutumlarını ölçen üç alt ölçek bulunmaktadır. Toplam 40 maddeden oluşan ölçekte 15 madde “demokratik”, 10 madde “otoriter” ve 15 madde “koruyucu-istekçi” anne baba tutumunu ölçmektedir. Demokratik tutumu ölçen maddeler 1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39. maddelerdir. Koruyucu-İstekçi anne baba tutumunu ölçen maddeler, 4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34. maddeler ve Otoriter anne baba tutumunu ölçen maddeler de 3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38 ve 40. maddelerdir. Bu formda ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,88 ve alt boyutların Cronbach alfa katsayılarının 0,64 ile 0,77 arasında olduğu belirlenmiştir. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.44 ile 0.68 arasında bulunmuştur. Tekrar test korelasyonu tüm ölçek için 0,85 ($p<0,01$) bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizinde özdeğeri 1’den büyük 4 faktör elde edilmiştir ve toplam varyansın %57,4’ünü açıklamaktadır. BAPİNT ile internet bağımlılık ölçeği arasında korelasyon katsayısı 0,81 ($p<0,01$) bulunmuştur (bapı 2019).

3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Şehzadeler merkez ilçesinden Gediz Anadolu Lisesi ve Manisa Anadolu Lisesi, Yunusemre merkez ilçesinden ise Fatih Anadolu Lisesi ve Halit Görgülü Anadolu Lisesinde rasgele seçilen 354 öğrenciden veri toplanmıştır. Okul yönetimi ile görüşülmüş, Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere ölçekler tanıtılarak, gönüllülük esaslı bir çalışma olduğu belirtilmiştir.

3.6. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

İstatistiksel analizlerde SPSS 15.0 paket programından yararlanılmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirleyici frekans ve yüzde değerleri çıkarılarak, ölçeklerin puanları için ortalama±standart sapma (SS), ortanca, en küçük ve en büyük değerler ile birlikte sunulmuştur. İki kategorisi bulunan değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için Bağımsız Gruplarda T Testi (Student’s

T Test) ve Mann Witney U testi uygulanmıştır. İki'den fazla kategorisi bulunan değişkenler arasındaki farklılığı test etmek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Ölçüm puanları arasındaki birlikteliği belirlemede Spearman Rho korelasyon katsayılarına bakılmıştır. İnternet bağımlılığı ile tek değişkenli analizde anlamlı bulunan etmenler arasındaki ilişkinin çok değişkenli çözümlemesinde Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bunun için iki farklı model oluşturulmuş, ilk önce anne baba tutumu boyutlarının internet bağımlılığı üzerindeki etkisi sınanmış, daha sonra modele tek değişkenli analizde anlamlı bulunan diğer bağımsız değişkenler dahil edilmiştir. Ayrıca anne-baba tutumunun üç boyutu için bir bileşik puan oluşturulabilmesi için anabileşenler analizi kullanılarak bir faktör çözümlemesi yapılmış, Anne-Baba Tutumu Bileşik Skoru isimli bir değişken üretilmiştir. Bu değişken çok değişkenli doğrusal regresyonda anne-baba tutumunu temsil etmek üzere kullanılmıştır. Analizlerin tümünde alfa yanılma düzeyi 0.05 olarak seçilmiştir.

3.7. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın etik izni Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 04.09.2018 tarih ve 2018/5. sayılı kararı ile alınmıştır. Anketler, Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 07.01.2019 tarih ve 39952 sayılı yazısı ile alınan izinden sonra okullarda uygulanmıştır. Ayrıca katılımcılara ve vasilerine Aydınlatılmış Onam Formu gönderilmiş ve çalışmaya katılmayı istediklerine ilişkin onayları alınmıştır. Daha sonra dağıtılan anket formu katılımcılar tarafından doldurulmuştur.

3.8. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma Haziran 2018 – Mayıs 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve araştırmanın yürütülmesi sürecinde aşağıdaki çalışma takvimi izlenmiştir.

1. Araştırma konusunun belirlenmesi: Haziran 2018
2. Araştırma ile ilgili literatür taraması: Haziran 2018- Mayıs 2019

3. Araştırma deseninin seçilmesi: Temmuz 2018
4. İncelenecek evreni belirleme: Temmuz 2018
5. Verilerin toplanmasına uygun yöntem belirleme: Temmuz 2018
6. Örneklemin planlanması: Temmuz 2018
7. Tez konusunun onaylanması: Temmuz-Ağustos 2018
8. Etik kurul onayı için başvuru evraklarının hazırlanması:
Ağustos 2018
9. Etik kurul onayı: Eylül 2018
10. Verilerin toplanması: Şubat-Mart 2019
11. Veri girişi ve analize hazırlanması: Mart 2019
12. İstatistiksel analizin yapılması: Nisan 2019
13. İstatistiksel analizin yorumlanması: Nisan 2019
14. Tezin yazımının tamamlanması: Nisan-Mayıs 2019

3.9. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Ölçeklerin uygulanması sırasında araştırmacının katılımcılara dikkat etmesi gereken hususları bizzat aktarması sebebi ile formların ciddiyle cevaplanacağı kabul edilmektedir.

Kullanılan leklerin araştırmanın amacında yer alan konuyu yeterince ölçebileceği varsayılmaktadır.

Tezin Çalışma Takvimi

Aşamalar	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs
Araştırma konusunun belirlenmesi	X											
Araştırma ile ilgili alanyazın taraması	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Araştırma deseninin oluşturulması		X										
Evrenin belirlenmesi		X										
Yöntemin belirlenmesi		X										
Örneklemin planlanması		X										
Tez konusunun onaylanması		X	X									
Etik kurul onayı için evrakların hazırlanması			X									
Etik kurul onayı				X								
Kurumdan izin alınması							X	X				
Verilerin toplanması									X	X		
Verilerin girişi ve analize hazırlanması										X		
Analizlerin yapılması											X	
Analizlerin yorumlanması											X	
Tezin yazımı											X	X

4. BULGULAR

Araştırmanın özelliği itibariyle yürütülen çalışmanın bulgularının sunumunda durum saptama ve nedensel ilişkilerin analiz edilmesi safhaları birbiri peşi sıra yürütülmüştür. Öncelikle araştırmaya katılanların temel tanımlayıcı özellikleri ele alınarak değerlendirilmiştir. Daha sonra ölçülen değişkenlerin kendi aralarındaki ilişkiler tek ve çok değişkenli analitik sonuçlar biçiminde incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bulgular tanımlayıcı ve çözümleyici olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur.

4.1. TANIMLAYICI BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve ölçeklerden elde edilen puan dağılımları yer almaktadır. Tanımlayıcı bulgular arasında sayımla elde edilen sonuçların sunumunda sayı ve yüzde dağılımları yer almaktadır. Sayısal değişkenlerin sunumunda ise ortalama, standart sapma, ortanca, en küçük ve en büyük değerler sunulmuştur.

4.1.1. Sosyo-demografik Özellikler

Araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar izleyen tablolar halinde yer almaktadır. Öncelikle katılımcıların temel sosyo-demografik özellikleri ele alınarak incelenmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	198	55,9
Erkek	156	44,1
Yaş		
14	76	21,5
15	224	63,3
16	46	13,0
17	7	2,0
19	1	0,3
Okul		
Fatih Anadolu Lisesi	87	24,6
Gediz Anadolu Lisesi	84	23,7
Manisa Anadolu Lisesi	87	24,6
Halit Görgülü Anadolu Lisesi	96	27,1
Akademik başarı durumu		
60 ve altı	55	15,5
61-80 arası	118	33,3
81-100 arası	181	51,1
Anne baba birliktelik durumu		
Birlikte yaşıyor	322	91,0
Ayrı	26	7,3
Anne ve/veya baba vefat etti	6	1,7

Yapılan araştırmaya göre katılımcıların %55,9'u kadın, %44,1'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş dağılımında ise 14 yaş %21,5, 15 yaş %63,3, 16 yaş %13, 17 yaş %2 ve 19 yaşında olanlar %1'lik bir kısmını meydana getirmektedir. Burada katılımcılar arasında sayıca en fazla olarak karşımıza %63,3'lük bir oran ile 15 yaşında olanlar çıkmaktadır. Katılımcıların akademik başarı durumuna baktığımızda genel ders ortalaması 60 puan ve altı olanların yüzdesi %15,5, 61-80 puan olanların %33,3, 81-100 puan arasında olanların ise %51,1'dir. Bireylerin anne babalarının

birliktelik durumlarını incelediğimizde anne ve babası birlikte yaşayanlar %91 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Anne ve babası ayrı yaşayan katılımcılar %7,3 ve anne ve/veya babam vefat etti diyenler ise %1,7 oranındadır.

Tablo 2. Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Anne eğitim durumu		
Okuryazar değil	17	4,8
Okuryazar	8	2,3
İlkokul	99	28,0
Ortaokul	59	16,7
Lise	85	24,0
Yüksekokul/ Üniversite	79	22,3
Yüksek Lisans/ Doktora	7	2,0
Baba eğitim durumu		
Okuryazar değil	5	1,4
Okuryazar	4	1,1
İlkokul	79	22,3
Ortaokul	67	18,9
Lise	89	25,1
Yüksekokul/ Üniversite	94	26,6
Yüksek Lisans/ Doktora	16	4,5
Anne çalışma durumu		
Düzenli çalışıyor	130	36,7
Düzensiz çalışıyor	12	3,4
Çalışmıyor	199	56,2
Emekli	13	3,7
Baba çalışma durumu		
Düzenli çalışıyor	272	76,8
Düzensiz çalışıyor	41	11,6
Çalışmıyor	12	3,4

Emekli	29	8,2
Annenin mesleği		
Özel	60	16,9
Kamu	64	18,1
Çalışmıyor	208	58,8
Esnaf	3	0,8
Diğer	19	5,4
Babannın mesleği		
Özel	132	37,3
Kamu	90	25,4
Çiftçi	18	5,1
Çalışmıyor	26	7,3
Esnaf	49	13,8
Diğer	39	11,0

Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim, iş durumları hakkında vermiş olduğu cevaplara bakıldığında, annesi okuryazar olmayanlar %4,8, okuryazar olanlar %2,3, ilkokul mezunları %28,0, ortaokul mezunu olanlar %16,7, lise mezunları %24,0, yüksekokul/üniversite mezunu olanlar %22,3 ve yüksek lisans/ doktora yapmış olan anneler ise %2,0 oranındadır. Babaların eğitim durumu incelendiğinde, okuryazar olmayanların oranının %1,4, okuryazar olanlar %1,1, ilkokul mezunlarının %22,3, ortaokulu bitirenlerin %18,9, lise mezunlarının %25,1, yüksekokul/üniversite mezunlarının %26,6, yüksek lisans/ doktora bitirmiş olanların ise %4,5 oranında olduğu görölmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinin çalışma durumu açısından çoğunluğunun düzenli gelir getiren bir işe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların anneleri arasında düzenli olarak çalışanlar %36,7, düzensiz çalışanlar %3,4, çalışmayanlar %56,2, emekli olanlar ise %3,7 oranındadır. Babaların çalışma durumu incelediğinde düzenli çalışanlar %76,8, düzensiz olarak çalışanlar %11,6, çalışmayanlar %3,4, emekli olanların ise oranının %8,2 olduğu görölmektedir. Çalışan annelerin çoğunluğu (%18,1), babaların ise %25,4'ü kamu kurumlarında görev yapmaktadır. Babaların çoğunluğu (%58,8)

annelerin ise %16,9'u özel sektörde çalışmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%58,8) annesinin çalışmadığı anlaşılmaktadır. Babalar içinde çalışmayanların oranı ise %7,3'tür. Esnaf olan babalar %13,8, çiftçi olanlar %5,1 ve diğer alanlarda faaliyet gösterenler ise %11,0 oranındadır.

Tablo 3. Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Kardeş		
Yok	46	13,0
Küçük kardeş	151	42,7
Büyük kardeş	115	32,5
Hem küçük hem büyük kardeş	42	11,9
Ailenin ekonomik durumu		
Kötü	9	2,5
Orta	172	48,6
İyi	162	45,8
Çok iyi	11	3,1
Yaşadığınız ev size mi ait?		
Evet	266	75,1
Hayır	88	24,9
Özel odanız var mı?		
Evet	265	74,9
Hayır	89	25,1

Lisede öğrenim görmekte olan katılımcıların %42,7'sinin kendisinden küçük, %32,5'inin ise büyük kardeşi bulunmaktadır. Hem küçük hem de büyük kardeşi olanların oranı %11,6 iken tek çocuk olanlar, tüm katılımcıların %13,0'ünü oluşturmaktadır. Ailesinin ekonomik durumu sorulduğunda "kötü" diyenler %2,5, "orta" diyenler %48,6, "iyi" şeklinde ifade edenler %45,8, "çok iyi"yi işaretleyenler ise %11,9 oranındadır. Katılımcının ailesinin ekonomik durumunu ifade eden

belirleyicilerden evin mülkiyet durumuna bakıldığında oturdukları evin sahibi olan öğrencilerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir (%75,1). Benzer şekilde öğrenciler arasında kendisine ait odası olanlar da %74,9 oranı ile çoğunluktadır. Bu nedenle genel olarak katılımcıların ekonomik durumunun “orta ve üstü” şeklinde ifade edilmesi mümkündür.

Tablo 4. Katılımcıların Sahip Olduğu İletişim Araçları

	Sayı	%
Cep telefonu		
Var	329	92,9
Yok	25	7,1
Bilgisayar		
Var	271	76,6
Yok	83	23,4
Tablet		
Var	190	53,7
Yok	164	46,3
Playstation gibi oyun konsolu		
Var	55	15,5
Yok	299	84,5

Katılımcıların sahip oldukları elektronik cihazlara ilişkin dağılımları incelendiğinde %92,9’unun cep telefonu, %76,6’sının bilgisayarı, %53,7’sinin tableti ve %15,5’inin oyun konsolu gibi eğlence araçları olduğu görülmektedir. En çok sahip olunan cihazın cep telefonu olduğu, onu bilgisayarın izlediği belirlenmiştir.

Tablo 5. İnternet Kullanma Alışkanlıklarına Göre Dağılım

Değişkenler	Sayı	%
Ebeveynler iletişim araçlarını kullanma süresini kısıtlıyor mu?		
Evet	209	59,0
Hayır	145	41,0
İnternete bağlanma		
Evet	345	97,5
Hayır	9	2,5
İnternete evden bağlanma		
Evet	178	50,3
Hayır	176	49,7
İnternete internet kafeden bağlanma		
Evet	13	3,7
Hayır	341	96,3
İnternete bilgisayardan bağlanma		
Evet	74	20,8
Hayır	280	79,2
İnternete cep telefonundan bağlanma		
Evet	249	70,3
Hayır	105	29,7
İnternete tablettten bağlanma		
Evet	23	6,5
Hayır	331	93,5
Ebeveynler interneti kullanma süresini denetliyor mu?		
Evet	162	45,8
Hayır	192	54,2

Tablo 5'e göre öğrencilerin %97,5'inin internete bağlanabildiği; %50,3'ünün evden, %70,3'ünün cep telefonundan ve %3,7'sinin internet kafeden internete ulaştığı görülmektedir. Katılımcıların cep telefonu dışında internete bağlandığı diğer araçlar incelendiğinde ise %20,8'inin bilgisayar ve %6,5'inin tableten internet kullandığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %59,0'unun ebeveynleri kendilerinin internet kullanımını kısıtladığını ve %45,8'inin internet kullanım sürelerini denetlediği bildirilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların İnterneti Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Sosyal medyayı kullanma		
Evet	239	67,5
Hayır	115	32,5
Online oyun oynama		
Evet	120	33,9
Hayır	234	66,1
Video izleme		
Evet	193	54,5
Hayır	161	45,5
Ödev yapma		
Evet	154	56,5
Hayır	200	43,5
Merak edilen konuları araştırma		
Evet	118	33,3
Hayır	236	66,7
Resmi işler için kullanma		
Evet	118	33,3
Hayır	236	66,7
Diğer		
Evet	13	3,6
Hayır	341	96,3

Katılımcıların interneti kullanma amaçlarını belirlemek ve ebeveynlerin konuya ilişkin farkındalık düzeyini tespit edebilmek için katılımcılara sorular yöneltilmiştir. Cevaplar incelendiğinde interneti sosyal medyaya erişmek amacıyla kullanma %67,5, online oyun oynamak için kullanma %33,9, video izlemek amacıyla kullanma %54,5, ödev yapmak için kullanma %56,5, merak edilen konuları araştırmak amacıyla kullanma %33,3 ve resmi işler için kullanma %33,3 şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların %64,4'ü ebeveynlerinin internet üzerinde hangi sitelere girdiklerini bildiklerini belirtmiştir.

Tablo 7. Ebeveynlerin İnternette Vakıit Geçirilen Siteleri Bilme Durumu

Değişkenler	Sayı	%
Evet	228	64,4
Hayır	126	33,6

Tablo 8. Katılımcıların Ödevleri Bittikten Sonra Boş Vakitlerini Değerlendirme Tercihleri

Derecelendirme	Odamda tablet/ bilgisayar/ telefon ile oynuyorum		Ailemin yanında tablet/ bilgisayar/ telefon ile oynuyorum		Ailemle birlikte TV izliyorum		Odamda video izliyorum		Ailemle sohbet ediyorum		Ailemle oyun oynuyorum		Kitap okuyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
	Sayı													
1. Sırada	117	37,5	32	10,4	40	12,8	24	7,8	38	12,3	10	3,3	23	7,4
2. Sırada	39	12,5	63	20,5	54	17,3	61	19,8	38	12,3	18	6,0	31	10,0
3. Sırada	41	13,1	53	17,2	57	18,2	51	16,6	56	18,1	23	7,7	24	7,7
4. Sırada	31	9,9	43	14,0	57	18,2	44	14,3	59	19,1	31	10,3	34	11,0
5. Sırada	25	8,0	39	12,7	51	16,3	48	15,6	49	15,9	47	15,7	40	12,9
6. Sırada	24	7,7	46	14,9	32	10,2	32	10,4	41	13,3	59	19,7	49	15,8
7. Sırada	24	7,7	23	7,5	17	5,4	31	10,1	20	6,5	80	26,7	84	27,1
8. Sırada	11	3,5	9	2,9	5	1,6	17	5,5	8	2,6	32	10,7	25	8,1
Toplam	312	100,0	308	100,0	313	100,0	308	100,0	309	100,0	300	100,0	310	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin boş vakitlerini nasıl değerlendirdiklerinin anlaşılabilmesi için verilen çeşitli etkinlikleri tercih ettikleri öncelik düzeyine göre sıralamaları istenmiştir. Verilen cevaplardan yola çıkılarak araştırmaya katılan lise öğrencilerinin çoğunluğunun (%37,5) boş vakitlerinde öncelikle odalarında tablet, bilgisayar ya da telefon ile oynamayı, ikinci sırada da %19,8 ise yine odalarında video izlemeyi tercih ettikleri anlaşılmıştır. Katılımcıların ikinci tercih olarak belirttikleri diğer boş vakit etkinliği ise %20,5 ile ebeveynlerinin yanında tablet, bilgisayar, telefon ile oynamaktır. “Ailemle birlikte TV izliyorum” ifadesi %18,2 oranı ile öğrencilerin üçüncü ve dördüncü tercihleri arasında yer almıştır. Boş vakitlerinde ailesi ile sohbet etmeyi tercih edenler %19,1 oranında iken, “ailemle oyun oynuyorum” ve “kitap okuyorum” ifadeleri ancak yedinci tercihler arasında yer bulabilmiştir.

Tablo 7. Ebeveynlerin Evde İken Boş Vakitlerini Değerlendirme Tercihleri

Derecelendirme	Televizyon izliyor		İnternette vakit geçiriyor		Cep Telefonu ya da bilgisayarla oynuyor		Kitap ya da gazete okuyor		Birbirleri ile sohbet ediyor		Arkadaş ya da akrabalarla vakit geçiriyor	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Sırada	126	39,9	35	11,6	8	2,8	11	3,8	116	37,3	7	2,5
2. Sırada	118	37,4	62	20,6	20	7,0	30	10,8	65	21,3	9	3,3
3. Sırada	33	10,5	102	33,7	49	17,8	47	16,1	46	15,0	21	7,7
4. Sırada	19	6,0	49	16,6	77	27,1	51	17,4	38	12,2	40	14,8
5. Sırada	8	2,5	26	8,7	62	21,6	88	30,0	28	9,0	51	18,9
6. Sırada	3	0,9	21	6,9	45	14,8	45	15,3	11	3,4	110	40,6
7. Sırada	7	2,8	6	1,9	22	7,7	19	6,4	6	1,8	33	12,2
Toplam	314	100,0	301	100,0	283	100,0	293	100,0	310	100,0	271	100,0

Araştırmada lise öğrencilerinden, evde ebeveynlerinin boş vakitlerini nasıl geçirdiklerini ifade etmeleri istenmiştir. Bu amaçla çeşitli etkinlikler sıralanmış ve öncelik düzeyine göre katılımcılar tarafından numaralandırılması istenmiştir. Tablo 7 incelendiğinde ebeveynlerin evde oldukları sürede öncelikle %39,9 oranında televizyon izlemeyi, %37,3 oranında birbirleriyle sohbet etmeyi tercih edildikleri görölmüştür. İkinci tercih olarak lise öğrencilerinin %33,7'si ebeveyninin internette, %27,1'i ise üçüncü tercih olarak cep telefonu ya da bilgisayarda vakit geçirdiğini belirtmiştir. Beşinci tercih olarak en fazla belirtilen seçenek kitap ya da gazete okumaktır (%30,0). Ebeveynlerinin arkadaş ya da akrabalarıyla vakit geçirdiğini ise altıncı tercih olarak katılımcıların %40,6'sı ifade etmiştir.

4.2. Çözümleyici Bulgular

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı toplam puanı ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görölmüştür ($p < 0,05$). Buna göre 16 yaş ve üzerinde olanların 14 yaşındakilere göre internet bağımlılığı puan ortalamasının daha yüksek olduğu, buna karşın her iki grubun 15 yaş ile arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görölmektedir. BAPİNT alt boyutlarında ise tanı ve yaşam boyutları ile yaş arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. İnternet Bağımlılığı ve Yaş Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Yaş	n	Ort±ss			
			(Sıra ortalaması)	F/ χ^2	p	Post-hoc
BAPİNT	14 yaş (a)	76	1,76±0,65			
	15 yaş (b)	224	1,83±0,58	3,211	0,041	(a<c)=b
	16+ yaş (c)	54	2,03±0,59			
Tanı	14 yaş (a)	76	(155,39)			
	15 yaş (b)	224	(179,16)	6,662[#]	0,036	(a<c)=b
	16+ yaş (c)	54	(201,73)			
Yaşam	14 yaş (a)	76	(144,46)			
	15 yaş (b)	224	(181,67)	12,742[#]	0,002	a<(b=c)
	16+ yaş (c)	54	(206,69)			
Şiddetli istek	14 yaş (a)	76	(177,73)			
	15 yaş (b)	224	(175,53)	0,407 [#]	0,816	---
	16+ yaş (c)	54	(185,33)			
Motivasyon	14 yaş (a)	76	(169,09)			
	15 yaş (b)	224	(178,11)	0,986 [#]	0,611	---
	16+ yaş ©	54	(186,80)			

[#] Kruskal Wallis analizi sonucu

Tanı boyutunda toplam BAPİNT puanında olduğu gibi 14 ve 16 yaş ve üzeri gruplar arasında fark varken, 15 yaş ile diğer yaş grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Yaşam boyutunda ise 14 yaşındakilerin hem 15 hem de 16 yaş ve üzeri gruplara göre daha düşük puan elde ettiği tespit edilmiştir. Şiddetli istek ve motivasyon alt boyutlarının ise yaş ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 9. İnternet Bağımlılığı ve Cinsiyet Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Cinsiyet	n	Ort±ss (Sıra Ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT	Kadın	198	1,87±0,63	0,975	0,330
	Erkek	156	1,81±0,56		
Toplam Puanı	Kadın	198	(181,31)	-0,791 [§]	0,429
	Erkek	156	(172,67)		
Tanı	Kadın	198	(168,06)	-1,960 [§]	0,050
	Erkek	156	(189,48)		
Yaşam üstüne etkileri	Kadın	198	(178,57)	-0,224 [§]	0,823
	Erkek	156	(176,14)		
Şiddetli istek	Kadın	198	(184,10)	-1,380 [§]	0,168
	Erkek	156	(169,13)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ve cinsiyet dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde erkekler ile kadınların bağımlılık puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 10. İnternet Bağımlılığı ve Okul Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Okul	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	F/ χ^2	p	Post-hoc
BAPİNT Toplam Puanı	Fatih AL (a)	87	1,75±0,63	1,683	0,170	---
	Gediz AL (b)	84	1,82±0,56			
	Manisa AL(c)	87	1,85±0,63			
	Halit Gör.AL (d)	96	1,95±0,57			
Tanı	Fatih AL (a)	87	(172,09)	4,842 [#]	0,184	---
	Gediz AL (b)	84	(172,11)			
	Manisa AL(c)	87	(166,85)			
	Halit Gör.AL (d)	96	(196,77)			
Yaşam üstüne etkileri	Fatih AL (a)	87	(158,78)	10,204 [#]	0,017	a=b=c a<d b<d
	Gediz AL (b)	84	(160,96)			
	Manisa AL(c)	87	(189,61)			
	Halit Gör.AL (d)	96	(197,96)			
Şiddetli istek	Fatih AL (a)	87	(166,47)	1,380 [#]	0,710	---
	Gediz AL (b)	84	(182,10)			
	Manisa AL(c)	87	(181,07)			
	Halit Gör.AL (d)	96	(180,24)			
Motivasyon	Fatih AL (a)	87	(160,61)	5,181 [#]	0,159	---
	Gediz AL (b)	84	(177,61)			
	Manisa AL(c)	87	(175,44)			
	Halit Gör.AL (d)	96	(194,58)			

[#] Kruskal Wallis analizi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı alt boyutlarından yaşam üstüne etkileri ile okul arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre Fatih Anadolu Lisesi, Gediz Anadolu Lisesi ve Manisa Anadolu Lisesi aralarında bir farklılığın bulunmadığı, Halit Görgülü Anadolu Lisesi'nin ortalama puanının Fatih Anadolu Lisesi ve Gediz Anadolu Lisesi'ne göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

BAPİNT toplam puanı ile diğer alt boyut puanları ile öğrenim görülen okul arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 11. İnternet Bağımlılığı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Akademik başarı	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	F/ χ^2	p	Post-hoc
BAPİNT	60 ve altı (a)	55	1,89±0,64			a=b
Toplam Puanı	61-80 arası (b)	118	1,95±0,60	3,714	0,025	a=c
	81-100 arası ©	181	1,76±0,58			b>c
	60 ve altı (a)	55	(181,12)			
Tanı	61-80 arası (b)	118	(191,21)	3,944 [#]	0,139	---
	81-100 arası ©	181	(167,46)			
	60 ve altı (a)	55	(207,60)			a=b
Yaşam üstüne etkileri	61-80 arası (b)	118	(192,20)	13,311[#]	0,001	a>c
	81-100 arası ©	181	(158,77)			b>c
	60 ve altı (a)	55	(171,15)			
Şiddetli istek	61-80 arası (b)	118	(194,34)	4,914 [#]	0,086	---
	81-100 arası ©	181	(168,45)			
	60 ve altı (a)	55	(187,29)			
Motivasyon	61-80 arası (b)	118	(187,96)	3,462 [#]	0,177	---
	81-100 arası ©	181	(167,70)			

[#] Kruskal Wallis analizi sonucu

Katılımcıların internet bağımlılığını belirleyen BAPİNT ölçeği toplam ve yaşam üstüne etkileri alt boyutu puanları ile akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$), buna karşın tanı, şiddetli istek ve motivasyon alt boyutları ile akademik başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Anlamlı ilişkilerin gruplara göre dağılımları incelendiğinde BAPİNT

toplam puanı açısından akademik başarısı 61-80 arası olanlar ile 81-100 arası olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu, diğer yandan başarısı yüksek olanların BAPİNT toplam puanlarının diğer gruba göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Yaşam üstüne etkileri alt boyutunda ise akademik başarısı 81-100 arasında olanların puan sıra ortalamasının diğer gruplara göre daha düşük düzeydedir. Akademik başarı arttıkça BAPİNT toplam ve yaşam üstüne etkiler alt boyutlarının puan ortalama/sıra ortalaması düşmektedir. Benzer durumun anlamlı olmayan diğer üç boyutta da bulunduğu görülmektedir. Sonuç olarak akademik başarı ile bağımlılık arasında ters yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tablo 12. İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Birlikteliği

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Anne baba birlikteliği	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİ toplam puanı	Birlikte	321	1,82±0,59	-2,058	0,040
	Ayrı ya da vefat etmiş	33	2,05±0,70		
Tanı	Birlikte	321	(173,42)	-2,344[§]	0,019
	Ayrı ya da vefat etmiş	33	(217,17)		
Yaşam üstüne etkileri	Birlikte	321	(174,90)	-1,493[§]	0,135
	Ayrı ya da vefat etmiş	33	(202,77)		
Şiddetli istek	Birlikte	321	(174,85)	-1,533[§]	0,125
	Ayrı ya da vefat etmiş	33	(203,26)		
Motivasyon	Birlikte	321	(177,59)	-0,050[§]	0,960
	Ayrı ya da vefat etmiş	33	(176,67)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ve anne baba birliktelik durumu arasındaki ilişki incelendiğinde BAPİNT toplam puanı ile tanı alt boyutunda, ebeveynleri birlikte olan katılımcılar ile ayrı ya da vefat etmiş olanların bağımlılık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Buna göre dört alt boyutun toplamını ifade eden BAPİNT ile sadece internet bağımlılığını ölçen tanı alt boyutunda ebeveynleri ayrı ya da vefat etmiş olan katılımcıların aritmetik ortalamalarının, ebeveynleri birlikte yaşayanlardan daha yüksek olduğu görölmektedir.



Tablo 13. İnternet Bağımlılığı ve Annenin Eğitim Durumu

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Anneleri Eğitim Durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT	İlköğretim ve altı	183	1,82±0,59	-0,786	0,432
	Ortaöğretim ve üstü	171	1,87±0,61		
Tanı	İlköğretim ve altı	183	(169,21)	-1,581 [§]	0,114
	Ortaöğretim ve üstü	171	(186,37)		
Yaşam üstüne etkileri	İlköğretim ve altı	183	(179,19)	-0,321 [§]	0,748
	Ortaöğretim ve üstü	171	(175,70)		
Şiddetli istek	İlköğretim ve altı	183	(173,74)	-0,722 [§]	0,470
	Ortaöğretim ve üstü	171	(181,52)		
Motivasyon	İlköğretim ve altı	183	(182,54)	-0,968 [§]	0,333
	Ortaöğretim ve üstü	171	(172,11)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ve annelerinin eğitim durumu dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim seviyesi ilköğretim ve daha altı

düzeyde olanlar ile ortaöğretim ve üstü düzeyde olanların bağımlılık puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 14. İnternet Bağımlılığı ve Babanın Eğitim Durumu

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Babanın Eğitim Durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT	İlköğretim ve altı	155	1,88±0,60		
	Ortaöğretim ve üstü	199	1,82±0,60	0,953	0,341
Toplam Puanı	İlköğretim ve altı	155	(176,85)	-	
	Ortaöğretim ve üstü	199	(178,01)	0,106 [§]	0,915
Tanı	İlköğretim ve altı	155	(184,78)	-	
	Ortaöğretim ve üstü	199	(171,83)	1,184 [§]	0,236
Yaşam üstüne etkileri	İlköğretim ve altı	155	(174,08)	-	
	Ortaöğretim ve üstü	199	(180,16)	0,560 [§]	0,576
Şiddetli istek	İlköğretim ve altı	155	(195,07)	-	
	Ortaöğretim ve üstü	199	(163,81)	2,880 [§]	0,004
Motivasyon	İlköğretim ve altı	155	(195,07)	-	
	Ortaöğretim ve üstü	199	(163,81)	2,880 [§]	0,004

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ve baba eğitim durumu dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde ilköğretim ve daha altı olanlar ile ortaöğretim ve üstü eğitim seviyesine sahip olanların bağımlılık puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 15. İnternet Bağımlılığı ve Annenin Çalışma Durumu

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Annenin Çalışma Durumu	n	Ort±ss		
			(sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Çalışıyor	142	1,86±0,61	0,272	0,786
	Çalışmıyor	212	1,84±0,59		
Tanı	Çalışıyor	142	(180,88)	-0,510 [§]	0,610
	Çalışmıyor	212	(175,24)		
Yaşam üstüne etkileri	Çalışıyor	142	(177,64)	-0,022 [§]	0,983
	Çalışmıyor	212	(177,40)		
Şiddetli istek	Çalışıyor	142	(180,88)	-0,513 [§]	0,608
	Çalışmıyor	212	(175,24)		
Motivasyon	Çalışıyor	142	(181,07)	-0,543 [§]	0,587
	Çalışmıyor	212	(175,11)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ve anne çalışma durumu dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde annesi çalışan ve çalışmayan katılımcıların puan aritmetik ortalama/sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 16. İnternet Bağımlılığı ve Babanın Çalışma Durumu

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Babanın Çalışma Durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Çalışıyor	313	1,85±0,59	0,619	0,537
	Çalışmıyor	41	1,79±0,67		
Tanı	Çalışıyor	313	(177,61)	-0,057 [§]	0,955
	Çalışmıyor	41	(176,65)		
Yaşam üstüne etkileri	Çalışıyor	313	(179,32)	-0,925 [§]	0,355
	Çalışmıyor	41	(163,63)		
Şiddetli istek	Çalışıyor	313	(177,15)	-0,179 [§]	0,858
	Çalışmıyor	41	(180,16)		
Motivasyon	Çalışıyor	313	(178,03)	-0,272 [§]	0,786
	Çalışmıyor	41	(173,45)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılan ve babası çalışan katılımcıların internet bağımlılığı aritmetik ortalamaları /sıra ortalamaları ile babası çalışmayanların puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Tablo 17. İnternet Bağımlılığı ve Kardeş Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Kardeşe Sahip Olma Durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Yok	46	1,74±0,68	-1,282	0,201
	Var	308	1,86±0,59		
Tanı	Yok	46	(173,41)	-0,291 [§]	0,771
	Var	308	(178,11)		
Yaşam üstüne etkileri	Yok	46	(167,83)	-0,689 [§]	0,491
	Var	308	(178,94)		
Şiddetli istek	Yok	46	(168,76)	-0,627 [§]	0,531
	Var	308	(178,81)		
Motivasyon	Yok	46	(156,47)	-1,509 [§]	0,131
	Var	308	(180,64)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Kardeş sahibi olan ve olmayan katılımcıların internet bağımlılığı aritmetik ortalamaları/sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Tablo 18. İnternet Bağımlılığı ve Büyük Kardeşe Sahip Olma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Büyük Kardeşe Sahip Olma Durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Yok	197	1,78±0,58	-2,455	0,015
	Var	157	1,93±0,62		
Tanı	Yok	197	(171,53)	-1,233[§]	0,217
	Var	157	(185,00)		
Yaşam üstüne etkileri	Yok	197	(174,05)	-0,711[§]	0,477
	Var	157	(181,82)		
Şiddetli istek	Yok	197	(176,16)	-0,278[§]	0,781
	Var	157	(179,18)		
Motivasyon	Yok	197	(158,94)	-3,861[§]	0,000
	Var	157	(200,79)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Gruplara göre puan dağılımları incelendiğinde BAPİNT toplam puan ile motivasyon alt boyutu puanlarının büyük kardeşi olanlarda, olmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 19. İnternet Bağımlılığı ve Ailenin Ekonomik Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Ekonomik Durum	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Kötü ve orta	181	1,88±0,61	-1,062	0,289
	İyi ve çok iyi	173	1,81±0,59		
Tanı	Kötü ve orta	181	(183,60)	-1,150 [§]	0,250
	İyi ve çok iyi	173	(171,12)		
Yaşam üstüne etkileri	Kötü ve orta	181	(188,98)	-2,164[§]	0,030
	İyi ve çok iyi	173	(165,49)		
Şiddetli istek	Kötü ve orta	181	(181,38)	-0,737 [§]	0,461
	İyi ve çok iyi	173	(173,44)		
Motivasyon	Kötü ve orta	181	(181,23)	-0,709 [§]	0,478
	İyi ve çok iyi	173	(173,59)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların Ailelerinin ekonomik durumu “kötü ve orta” olanlar ile “iyi ve çok iyi” olanlar arasında yaşam üstüne etkiler boyutunda anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Ekonomik durumu “kötü ve orta” olanların yaşam üstüne etkiler alt boyutu puanının “iyi ve çok iyi” olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. BAPİNT toplam puan ile diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 20. İnternet Bağımlılığı ve Evin Mülkiyet Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Yaşadığımız ev ailenize mi aittir?	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT	Evet	266	1,84±0,60	-0,550	0,583
	Hayır	88	1,88±0,61		
Toplam Puanı	Evet	266	(179,19)	-0,542 [§]	0,588
	Hayır	88	(172,39)		
Yaşam üstüne etkileri	Evet	266	(175,92)	-0,505 [§]	0,614
	Hayır	88	(182,26)		
Şiddetli istek	Evet	266	(174,16)	-1,078 [§]	0,281
	Hayır	88	(187,60)		
Motivasyon	Evet	266	(173,90)	-1,163 [§]	0,245
	Hayır	88	(188,39)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların ekonomik durum belirleyicilerinden olan yaşadıkları evin mülkiyet durumu incelendiğinde, internet bağımlılığı puanları ile arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 21. İnternet Bağımlılığı ve Katılımcının Kendisine Ait Odası Olma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Kendisine ait bir odası var mı?	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Var	265	1,83±0,60	-0,731	0,465
	Yok	89	1,89±0,60		
Tanı	Var	265	(173,52)	-1,266 [§]	0,206
	Yok	89	(189,35)		
Yaşam üstüne etkileri	Var	265	(172,15)	-1,702 [§]	0,089
	Yok	89	(193,44)		
Şiddetli istek	Var	265	(173,84)	-1,173 [§]	0,241
	Yok	89	(188,41)		
Motivasyon	Var	265	(174,38)	-0,998 [§]	0,318
	Yok	89	(186,78)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ve katılımcının kendisine ait odası olma durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 22. İnternet Bağımlılığı ve Katılımcının Cep Telefonu Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Cep telefonu var mı?	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT	Var	329	1,87±0,59	2,579	0,010
	Yok	25	1,55±0,71		
Tanı	Var	329	(182,64)	-3,434[§]	0,001
	Yok	25	(109,90)		
Yaşam üstüne etkileri	Var	329	(178,84)	-0,896[§]	0,370
	Yok	25	(159,86)		
Şiddetli istek	Var	329	(179,10)	-1,074[§]	0,283
	Yok	25	(156,50)		
Motivasyon	Var	329	(177,19)	-0,209[§]	0,835
	Yok	25	(181,58)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılan öğrencilerin cep telefonu sahibi olma durumu ile internet bağımlılığı toplam puanı ve tanı puanı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Cep telefonu olanların olmayanlara göre BAPİNT toplam puanı ve tanı alt boyutu puanı daha yüksek bulunmuştur. Diğer bir deyiş ile cep telefonu olanların internet bağımlılığı daha yüksek düzeydedir.

Tablo 23. İnternet Bağımlılığı ve Katılımcının Bilgisayar Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Bilgisayar sahibi olma durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Var	271	1,85±0,61	0,366	0,715
	Yok	83	1,82±0,58		
Tanı	Var	271	(181,25)	-1,249 [§]	0,212
	Yok	83	(165,25)		
Yaşam üstüne etkileri	Var	271	(176,44)	-0,351 [§]	0,725
	Yok	83	(180,95)		
Şiddetli istek	Var	271	(178,58)	-0,364 [§]	0,716
	Yok	83	(173,96)		
Motivasyon	Var	271	(171,07)	-2,158[§]	0,031
	Yok	83	(198,51)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ve bilgisayara sahibi olma durumu dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde sadece internet bağımlılığı alt boyutu olan motivasyon boyutunda anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Buna göre katılımcının aşırı internet kullanımının zararları hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunu ve internet kullanımını azaltma isteğini ortaya koyan motivasyon alt boyutunda, bilgisayarı olmayanların, olanlara göre puan sıra ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 24. İnternet Bağımlılığı ve Katılımcının Tablet Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Tablet sahibi olma durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Var	190	1,85±0,57	0,007	0,994
	Yok	164	1,52±0,63		
Tanı	Var	190	(184,94)	-1,476 [§]	0,140
	Yok	164	(168,88)		
Yaşam üstüne etkileri	Var	190	(178,39)	-0,177 [§]	0,860
	Yok	164	(176,47)		
Şiddetli istek	Var	190	(176,26)	-0,249 [§]	0,804
	Yok	164	(178,94)		
Motivasyon	Var	190	(164,42)	-2,614[§]	0,009
	Yok	164	(192,65)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Katılımcıların internet bağımlılığı ve tablet sahibi olma durumu dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde, sadece internet bağımlılığı alt boyutu olan motivasyon boyutunda anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Tablet sahibi olanların olmayanlara göre daha düşük puan sıra ortalaması elde ettiği görülmektedir.

Tablo 25. İnternet Bağımlılığı Ve Katılımcının Oyun Konsolu Sahibi Olma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Oyun konsolu sahibi olma durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam puanı	Var	55	1,89±0,60	0,555	0,579
	Yok	299	1,84±0,60		
Tanı	Var	55	(177,14)	-0,029 [§]	0,977
	Yok	299	(177,57)		
Yaşam üstüne etkileri	Var	55	(173,14)	-0,345 [§]	0,730
	Yok	299	(178,30)		
Şiddetli istek	Var	55	(202,47)	-1,988[§]	0,047
	Yok	299	(172,91)		
Motivasyon	Var	55	(159,47)	-1,436 [§]	0,151
	Yok	299	(180,82)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Öğrencilerin internet bağımlılığı ve oyun konsolu sahibi olma durumu dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde sadece internet bağımlılığı alt boyutu olan şiddetli istek boyutunda anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Buna göre internet kullanımının katılımcıya verdiği duygusal haz etkilerini ve ne sıklıkla internet kullanım istediğinin oluştuğunu ölçen şiddetli istek alt boyutunda oyun konsolu sahibi olanların, olmayanlara göre puan sıra ortalaması daha yüksektir. Yani oyun konsolu olan katılımcılar internet kullanımından daha fazla haz duyduğu ve oyun konsolu olmayanlara göre daha sıklıkla internet kullanma isteğinin olduğu görülmektedir.

Tablo 26. İnternet Bağımlılığı Ve İletişim Araçlarını Kullanmada Kısıtlanma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	İletişim araçları kullanımında kısıtlanma durumu	n	Ort±ss		p
			(sıra ortalaması)	t/Z	
BAPİNT Toplam Puanı	Evet	209	1,84±0,58	-0,313	0,754
	Hayır	137	1,86±0,62		
Tanı	Evet	209	(174,51)	-0,234 [§]	0,815
	Hayır	137	(171,95)		
Yaşam üstüne etkileri	Evet	209	(163,78)	-2,236[§]	0,025
	Hayır	137	(188,32)		
Şiddetli istek	Evet	209	(169,67)	-0,889 [§]	0,374
	Hayır	137	(179,35)		
Motivasyon	Evet	209	(172,66)	-0,195 [§]	0,845
	Hayır	137	(174,78)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların BAPİNT'in 'yaşam üstüne etkiler' alt boyutu ile ebeveynin internet kullanımını kontrol etmesi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). İletişim araçları kullanımında kısıtlanma yapılmayan katılımcıların 'yaşam üstüne etkiler' puanı kısıtlama yapılanlara göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 27. İnternet Bağımlılığı Ve İnternete Bağlanma Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	İnternete bağlanma durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Evet	345	1,85±0,60	1,220	0,223
	Hayır	9	1,60±0,51		
Tanı	Evet	345	(179,61)	-2,406[§]	0,016
	Hayır	9	(96,67)		
Yaşam üstüne etkileri	Evet	345	(177,85)	-0,398 [§]	0,690
	Hayır	9	(164,11)		
Şiddetli istek	Evet	345	(178,38)	-1,008 [§]	0,314
	Hayır	9	(143,89)		
Motivasyon	Evet	345	(175,96)	-1,766 [§]	0,077
	Hayır	9	(236,39)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internete bağlanma durumu ile internet bağımlılığı ‘tanı’ boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p<0,05$). İnternet bağlantısı olanların olmayanlara göre ‘tanı’ boyutu puanı daha yüksektir.

Tablo 28. İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Paylaşım Sitelerine Girme Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Sosyal paylaşım sitelerine girme durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Evet	237	1,91±0,59	2,873	0,004
	Hayır	115	1,71±0,61		
Tanı	Evet	237	(191,99)	-4,110[§]	0,000
	Hayır	115	(144,57)		
Yaşam üstüne etkileri	Evet	237	(182,52)	-1,598[§]	0,110
	Hayır	115	(164,09)		
Şiddetli istek	Evet	237	(181,29)	-1,279[§]	0,201
	Hayır	115	(166,63)		
Motivasyon	Evet	237	(176,41)	-0,023[§]	0,982
	Hayır	115	(176,68)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Öğrencilerin internet bağımlılığı BAPİNT toplam puanı ve tanı boyutları ile sosyal paylaşım sitelerini kullanma durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. ($p < 0,05$). Sosyal paylaşım sitesi kullananlarda kullanmayanlara göre BAPİNT toplam ve tanı boyutu puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre interneti sosyal paylaşım sitelerine girme amaçlı kullananların bağımlılık düzeyinin, bu amaçla kullanmayanlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır.

Tablo 29. İnternet Bağımlılığı ve Oyun Oynama Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Oyun oynama durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Evet	118	1,90±0,59	1,093	0,275
	Hayır	234	1,82±0,61		
Tanı	Evet	118	(179,42)	-0,384 [§]	0,701
	Hayır	234	(175,03)		
Yaşam üstüne etkileri	Evet	118	(194,46)	-2,357[§]	0,018
	Hayır	234	(167,44)		
Şiddetli istek	Evet	118	(185,92)	-1,245 [§]	0,213
	Hayır	234	(171,75)		
Motivasyon	Evet	118	(166,43)	-1,331 [§]	0,183
	Hayır	234	(181,58)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Katılımcılar arasında oyun amaçlı internet kullananların kullanmayanlara göre internet bağımlılığı ‘yaşam üstüne etkiler’ alt boyutu puanı sıra ortalamasınının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Diğer bir deyiş ile oyun amaçlı internet kullananların bağımlılık yaşam üstüne etkiler boyutu diğerlerine göre daha fazla oranda etkilenmektedir.

Tablo 30. İnternet Bağımlılığı ve Video İzleme Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Video izleme durumu	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Evet	191	1,91±0,58	1,093	0,275
	Hayır	161	1,78±0,62		
Tanı	Evet	191	(188,24)	-2,363[§]	0,018
	Hayır	161	(162,57)		
Yaşam üstüne etkileri	Evet	191	(191,51)	-3,021[§]	0,003
	Hayır	161	(158,69)		
Şiddetli istek	Evet	191	(179,31)	-0,571 [§]	0,568
	Hayır	161	(173,16)		
Motivasyon	Evet	191	(180,44)	-0,799 [§]	0,425
	Hayır	161	(171,83)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı ‘tanı’ ve ‘yaşam üstüne etkileri’ alt boyutları ile video izleme amaçlı internet kullanım durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Buna göre ‘tanı’ ve ‘yaşam üstüne etkileri’ alt boyutlarında video izleme amaçlı internet kullananların puan sıra ortalamasının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 31. İnternet Bağımlılığı ve Ödev Yapma Amaçlı İnternet Kullanım Durumu Arasındaki İlişki

İnternet Bağımlılığı Boyutları	Ödev yapma amaçlı kullanım	n	Ort±ss (sıra ortalaması)	t/Z	p
BAPİNT Toplam Puanı	Evet	154	1,73±0,60	-3,256	0,001
	Hayır	198	1,94±0,59		
Tanı	Evet	154	(159,85)	-2,713[§]	0,007
	Hayır	198	(189,45)		
Yaşam üstüne etkileri	Evet	154	(161,08)	-2,512[§]	0,012
	Hayır	198	(188,49)		
Şiddetli istek	Evet	154	(155,07)	-3,518[§]	0,000
	Hayır	198	(193,17)		
Motivasyon	Evet	154	(178,31)	-0,298[§]	0,766
	Hayır	198	(175,09)		

[§] Mann Witney U testi sonucu

Öğrencilerden interneti ödev amaçlı kullandığını belirtenlerin belirtmeyenlere göre BAPİNT toplam, tanı, yaşam üstüne etkileri ve şiddetli istek puan ortalamaları ve sıra ortalamaları daha düşüktür ($p<0,05$). Diğer bir deyiş ile interneti ödev amacıyla kullanmayanların puanı kullananlara göre daha yüksek, bağımlılığı daha fazladır.

Tablo 32. Anne-Baba Tutumu İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki Birliktelik

Anne-Baba Tutumu	Tanı	Yaşam Üstüne Etkileri	Şiddetli İstek	Motivasyon	BAPİNT Toplam Puanı
Demokratik Tutum	-0,250(**)	-0,401(**)	-0,139(**)	-0,097	-0,252(**)
Koruyucu Tutum	0,215(**)	0,371(**)	0,181(**)	0,07	0,268(**)
Otoriter Tutum	0,301(**)	0,450(**)	0,215(**)	0,051	0,328(**)

* p<0,05 ** p<0,01

Anne baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki birlikteliğin incelendiği korelasyon tablosuna göre BAPİNT toplam puanı ile motivasyon boyutu dışında kalan tüm alt boyutlarda anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Demokratik anne-baba tutum puanı azaldıkça BAPİNT toplam puanı ve tanı, yaşam üstüne etkileri ve şiddetli istek alt boyutlarının puanlarının arttığı görülmektedir. Buna karşın ebeveynlerin otoriter ve koruyucu tutum puanı arttıkça BAPİNT toplam puanı ve tanı, yaşam üstüne etkileri ve şiddetli istek alt boyut puanlarının arttığı belirlenmiştir. Ebeveynler daha fazla oranda demokratik tutum sergiledikçe internet bağımlılığının azaldığı buna karşın daha fazla otoriter ve koruyucu tutum sahibi olanların çocuklarında internet bağımlılığının arttığı belirlenmiştir. İnternet bağımlılığı ile anne baba tutumu arasındaki anlamlı birlikteliğin tümünde düşük düzeyde korelasyon katsayısı olduğu görülmektedir.

Tablo 33. Anne-Baba Tutumu İle İnternet Bağımlılığı ve Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişki, Çok Değişkenli Regresyon Analizi Sonucu

Model 1	B	Std. Error	Stand. Beta	t	p	R²
Sabit	1,472	0,271		5,436	0,000	0,097
Demokratik tutum	-0,003	0,003	-0,061	-0,957	0,339	
Koruyucu tutum	0,007	0,004	0,123	1,728	0,085	
Otoriter tutum	0,014	0,006	0,173	2,120	0,035	
Model 2						
Sabit	1,851	0,031		60,292	0,000	0,096
Anne-Baba Tutumu bileşik skoru	0,188	0,031	0,309	6,101	0,000	
Model 3						
Sabit	1,471	0,295		4,994	0,000	0,216
Anne-Baba Tutumu bileşik skoru	0,193	0,030	0,319	6,355	0,000	
Artan yaş	0,095	0,050	0,094	1,891	0,059	
Düşük akademik başarı	-0,018	0,043	-0,022	-0,425	0,671	
Anne-baba birlikte	0,223	0,101	0,107	2,193	0,029	
Cep telefonu sahibi olma	-0,278	0,120	-0,113	-2,305	0,022	
Sosyal paylaşım sitelerine girerek internet kullanma	-0,222	0,064	-0,172	-3,472	0,001	
Ödev amaçlı internet kullanma	0,243	0,059	0,199	4,089	0,000	
Büyük kardeş varlığı	0,144	0,059	0,118	2,457	0,015	

Buraya kadar sınanan tek değişkenli analiz sonuçlarından internet bağımlılığı BAPİNT toplam ve alt boyut puanları ile anne baba tutumu ve çeşitli sosyo-

demografik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu ilişkilerden yola çıkılarak anne-baba tutumunun etkisinin çok değişkenli olarak ortaya konulduğu üç farklı model oluşturularak BAPİNT toplam puanı ile karşılaştırması yapılmıştır. Bunun için üç modelde çok değişkenli doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

İlk modelde araştırmadan elde edilen anne-baba tutum boyut puanlarının her biri aynı anda oluşturulan doğrusal regresyon analizine dahil edilmiştir. Buna göre birbirlerine göre düzeltildiklerinde otoriter tutum varlığı ile BAPİNT internet bağımlılığı toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Modelin tanımlayıcılık katsayısı R^2 : 0,097 düzeyindedir.

İkinci modelde anne-baba tutumunun üç ayrı boyutundan faktör çözümlemesi ana bileşenler analizi yardımıyla indirgenerek üretilmiş bileşik skor ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki bire-bir test edilmiştir. Anne-baba tutumu bileşik skoru ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,001$). Anne-baba tutumunun otoriterleşmesinin internet bağımlılığını arttırdığı görülmektedir. Modelin tanımlayıcılık katsayısı R^2 : 0,096 düzeyindedir.

Son modelde ise hem anne-baba tutumu bileşik skoru, hem de tek değişkenli analizde anlamlı bulunan diğer değişkenler bir arada ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre anne-baba tutumunun otoriterleşmesinin yanı sıra anne-babanın ayrı ya da vefat etmiş olması, cep telefonu sahibi olma, interneti daha çok sosyal paylaşım sitelerine girmek için kullanma ve büyük kardeş varlığı internet bağımlılığını arttırmaktadır. Buna karşın daha çok ödev amaçlı internet kullananlarda bu bağımlılığın daha düşük olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Oluşturulan bu çok değişkenli modelin tanımlayıcılık katsayısı R^2 : 0,216'dır.

5. TARTIŞMA

Araştırmada toplam 354 lise öğrencisine ulaşılmıştır. TÜİK verileri incelendiğinde lisede öğrenim görmekte olan tüm kız öğrenciler arasında %90'ı interneti, %68,2'si bilgisayarı aktif bir şekilde kullanırken, erkek öğrencilerinin de %94,7'si internet, %75,1'i aktif bilgisayar kullanıcısıdır. TÜİK'in Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre de Türkiye genelinin %72,9'u internet kullanıcısıdır (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028, Erişim tarihi: 15 Mayıs 2019).

Sosyal medya kullanım tercihlerine bakıldığında 51 milyon kullanıcıyla Facebook, 33 milyon kullanıcı ile Instagram en çok kullanılan iki platform olarak karşımıza çıkmaktadır (<https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018>, Erişim tarihi: 15 Mayıs 2019).

Araştırmada Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı dört lisede öğrenim gören katılımcılara sosyo-demografik bilgi formu, Anne Baba Tutum Ölçeği ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği (BAPİNT) uygulanmıştır. %55,9'unu kadın, %44,1'ini ise erkek olmak üzere toplam toplam 354 lise öğrencisine ulaşılmıştır. Veriler incelendiğinde cinsiyet ve internet bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışan (2013), Baykan'ın (2014) ve Dikmen ve Tuncer'in (2018) çalışmalarında da cinsiyet ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. TÜİK verilerine bakıldığında Türkiye'de erkeklerin kadınlardan daha fazla interneti kullandıkları görülmektedir. Bu verilere göre, erkeklerin %80'i kadınların ise %65,5'i internete erişebilmektedir. Bu durum iletişim araçlarının sahipliği, çalışan ve işi nedeni ile interneti kullanan erkek sayısının kadınlardan yüksek olması ile açıklanabilir. Ancak Günüş (2009) ile Gökçeaslan ve Günbatar'ın (2012) çalışmalarında lise öğrencisi erkeklerin kadınlara göre internet bağımlılığı düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Gökçeaslan ve Günbatar, bu durumun Türk kültürünün yapısından kaynaklanabileceğini ifade etmiştir.

Yaş ve internet bağımlılığı arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. İstatistiksel verilere bakıldığında 16 yaş ve üzeri katılımcıların internet bağımlılık puanının, 14 yaşındaki katılımcılardan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Kısa'nın 2018 yılında yaptığı araştırmada da yaş arttıkça internet bağımlılık düzeyinin arttığı belirtilmektedir. Okwaraji ve arkadaşlarının (2015) ergenler üzerine yapmış olduğu çalışmada 16 yaş ve üzeri olan ergenlerin 13-15 yaş aralığında olanlara göre internet bağımlılığı düzeyinin daha yüksek olduğu, bu durumun ergen bireylerde yaşlarının ilerlemesi ile bağımsızlık duygusunun artması ve ebeveynlerinin denetimlerinin azalması ile ilişkili olabileceği ifade edilmiştir. Çocukluk döneminin sonunda genç yetişkinliğe hazırlanırken akranlar, aile ilişkilerine tercih edilmekte, bu nedenle ebeveynlerin ergenler üzerindeki kontrolü azalmaktadır. Düzenli internet kullanıcısının her geçen gün arttığı (<http://www.tuik.gov.tr>, Erişim tarihi: 15 Mayıs 2019) günümüzde, sosyal paylaşım sitelerini kullanma oranlarına bakıldığında (<https://wearesocial.com>, Erişim tarihi: 15 Mayıs 2019) internetin sadece boş vakit tüketmek geçirmek için değil, arkadaşlar ile iletişim kurmak için de kullanıldığı anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişki incelediğinde BAPİNT toplam puanı ile yaşam üstüne etkileri alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak 60 ve altı not ortalamasına sahip katılımcılarda internet bağımlılığının yaşamları üzerine olumsuz etkisi 61-80 ve 81-100 arası not ortalamasına sahip katılımcılara göre daha fazladır. Ergenlerin internet bağımlılığı üzerine Przepiorka ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan bir çalışmada akademik başarı notu ve internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kubey ve arkadaşlarının (2001) 572 kolej öğrencisinin internet kullanımı ve akademik başarısındaki düşüş üzerine yapmış oldukları çalışmada, aşırı internet kullanan öğrencilerde yalnızlık, geç saatlere kadar kalma, fiziksel yorgunluk ve sınıf atlamada zorlanma gibi sosyal, bireysel ve akademik açıdan olumsuz etkiler saptanmıştır. Usman ve arkadaşlarının (2014) internet bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişki üzerine 480 ergenlik dönemindeki birey ile yaptıkları çalışmada ise internet bağımlılığı ve akademik başarı arasında doğrudan bir ilişki bulunamamıştır. Ancak çalışmada akademik notu daha yüksek öğrencilere internet bağımlılığı adına psiko-sosyal bir müdahale gerekmediği, fakat düşük not ortalamasına sahip öğrencilerin bu konuda desteğe ihtiyacı olabileceği ifade edilmiştir. Sonuç olarak internette geçirilen

sürenin sınırlanamadığı durumda ortaya çıkan bağımlılığın, ergenlerin akademik, sosyal ve psikolojik iyi oluş halini etkilediği söylenebilir.

Ebeveynlerin birliktelik durumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelediğinde de tanı, yaşam üstüne etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyutlarının toplamını ifade eden BAPİNT toplam puanı ve tanı alt boyutunda ebeveynleri birlikte olanlar ile ayrı ya da vefat etmiş olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Buna göre BAPİNT toplam puanı ve internet bağımlılık düzeyini ifade eden tanı alt boyutunda ebeveynleri birlikte olan katılımcıların bağımlılık düzeyinin, ayrı ya da vefat etmiş olanlara göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bulgudan yola çıkılarak aile bütünlüğünün ergenlerin internet kullanımını üzerine etkili olduğu söylenebilir. Alan yazınında anne baba birlikteliğinin internet bağımlılığı açısından bir farklılık oluşturmadığını ifade eden çalışmalar bulunmaktadır (Doğan 2013). Kısa'nın (2018) çalışmasında anne babası ayrı öğrencilerin anne babası birlikte olan öğrencilere göre internet bağımlılığının daha yüksek olduğu ifade edilmiş ve sebep olarak ailedeki denetim mekanizmalarından birinin eksik olması gösterilmiştir. Araştırmaların bulgularına dayanılarak aile yapısı bozulmuş olsa bile çocuklara bakım verenlerin demokratik tutum sergilediği durumlarda internet bağımlılığının ortaya çıkmadığı düşünülebilir.

Ebeveynlerin eğitim ve çalışma durumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye ayrı ayrı baktığımızda her ikisinde de herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir. Gökçearsan ve Günbatır'ın (2012) 172 lise öğrencisiyle yürüttüğü araştırmada anne babanın çalışma durumu ile öğrencilerin internet bağımlılığı durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı belirtilmiştir. Başkan'ın (2014) yapmış olduğu çalışmada, anne çalışma durumunun internet bağımlılığı ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı, babaların çalışma durumunda ise anlamlı bir ilişkinin olduğu bildirilmektedir. Başka bir araştırmada ise anne ve babanın eğitim seviyesi arttıkça internet bağımlılık seviyesinde artış olduğu belirlenmiştir (Kılınç ve Gündüz 2017). Araştırmaya katılanların anne ve babalarının eğitim durumu değerlendirildiğinde %56'sı orta öğretim ve üstü düzeyde olduğu görülmektedir. Kılınç ve Gündüz'ün çalışmasında ise katılımcıların %48'i orta öğretim ve üstü eğitim seviyesindedir. Bu araştırmada ebeveyn eğitim durumu ile internet bağımlılığı arasında ilişki olmaması, örneklemin eğitim düzeyinin anlamlı ilişki belirleyecek nitelikte olmaması ile ilişkilendirilebilir.

Bulgular incelendiğinde büyük kardeşi olan katılımcıların, olmayanlarla karşılaştırıldığında BAPİNT toplam puanı ile motivasyon alt boyutunda anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. İnternet bağımlılığı, yaşam üstüne-üstüne etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyutlarının toplamını ifade eden BAPİNT toplam puanı ve kişinin aşırı internet kullanımının olumsuz sonuçları hakkında ne kadar farkındalığa sahip ve bu farkındalık neticesinde internet kullanım süresini ne kadar azaltmaya istekli olduğunu ölçen alt boyutlarda büyük kardeşi olan katılımcıların olmayanlara göre daha yüksek puana sahip olduğu saptanmıştır. (Cümle anlaşılıyor) Ceritli'nin (2016) yapmış olduğu çalışmada, doğum sırasının yani katılımcının küçük ya da büyük kardeş olmasının internet bağımlılığı ile bir ilişkisinin bulunmadığı saptanmıştır. Sosyal öğrenme kuramına dayanılarak evde rol model olarak alınabilecek büyük bir kardeşin varlığının, internet kullanmaya özendirilen bir değişken olduğu düşünülebilir. Ancak her iki çocuğa yönelik anne baba tutumunun daha etkili bir değişken olması muhtemeldir.

İnternet bağımlılığı ve katılımcıların ekonomik durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, sadece yaşam üstüne etkileri alt boyutunda ekonomik durumunu “kötü ve orta” olarak belirleyenler ile “iyi ve çok iyi” şeklinde belirtenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ergen bireylerin aşırı internet kullanımının günlük yaşamlarında oluşturacağı zararlar, aile içi ekonomik duruma göre değişmekte, burada maddi durumu daha iyi olan ailelerin sosyal açıdan daha fazla imkan sunduğu, bu sebeple kişinin zararlı etkilerden daha az etkilendiği öngörülmektedir. Kısa (2018) yapmış olduğu çalışmada ekonomik durum ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasını, internet kullanım maliyetlerinin artık daha düşük olmasına dayandırmaktadır. Günüş (2009), yaptığı analizler sonucunda katılımcının ekonomik seviyesi arttıkça bağımlılık düzeyinin de arttığını belirtmektedir.

İnternete erişim araçları sahipliğine bakıldığında, cep telefonu olanların BAPİNT toplam puanı ile tanı alt boyut puanının olmayanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Bilgisayar, tablet ve oyun konsoluna sahip olanlar ile olmayanların puan ortalamaları incelendiğinde ise sadece motivasyon alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre bilgisayar, tablet ve oyun konsolu olan katılımcıların olmayanlara göre aşırı internet kullanımının zararları konusundaki farkındalık düzeyinin daha düşük ve kullanım süresini azaltma konusunda daha az istekli olduğu söylenebilir. Farklı bilimsel çalışmalar incelendiğinde bilgisayara sahip öğrencilerin

internet bağımlılık puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Çakır ve ark. 2011). Başka bir çalışmada ise bilgisayara sahip olma durumu ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı söylenmektedir (Gökçearslan ve Günbatır 2012).

İstatistiksel karşılaştırmalara göre internet bağımlılığı ve iletişim araçlarının ebeveynler tarafından kısıtlanma durumu dağılımları arasındaki ilişkiye bakıldığında sadece yaşam üstüne etkiler alt boyutunda anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Buna göre anne babası tarafından internet kullanımı kısıtlanmayan katılımcıların internet bağımlılığı düzeyi, kısıtlananlardan yüksektir. Kısa'nın (2018) yürütmüş olduğu araştırmada da internet kullanımı kısıtlanan öğrencilerin bağımlılık düzeyinin, kısıtlanmayanlardan daha düşük çıktığını görülmektedir. Bulgular, internet kullanım süresinin ebeveynler tarafından kısıtlanmadığı koşullarda, ergenlerin bağımlılığa doğru ilerleyen ciddi sorunlarla karşılaşabileceği şeklinde yorumlanabilir.

İnterneti sosyal paylaşım sitelerine girmek amacıyla kullanan katılımcıların BAPİNT toplam puan ve tanı alt boyutu puanlarının, bu amaçla kullanmayanlarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sosyal paylaşım sitesi kullanan ergenlerin, internet bağımlılığı açısından risk grubunda yer aldıkları söylenebilir. İnterneti oyun oynamak amacıyla kullanan ergenlerin sadece yaşam üstüne etkileri boyutunda, video izlemek amacıyla kullananların ise BAPİNT toplam puanında kullanmayanlara göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ödev yapmak amacıyla interneti kullandığını ifade eden katılımcıların motivasyon alt boyutu hariç tüm alt boyutlardan aldıkları puan, interneti bu amaçla kullanmayanlardan anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Ödev amaçlı internet kullanan bireylerin bu amaçla internet kullanmayanlara göre internet bağımlılık düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. İletişim araçları ve internet öğrencilerin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Horzum ve Ayas (2013) gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin boş vakitlerini nasıl değerlendirdiğini internet kullanım sürelerine göre belirlediğini ortaya koymuştur. Ancak kullanım süresi ve amacı internet bağımlılık düzeyini belirleyen temel değişkenlerdir. Yüksel ve Yılmaz'ın (2016) yapmış olduğu çalışmada oyun oynamak ve sohbet etmek amacıyla internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyi, ödev ya da araştırma yapmak amacıyla interneti kullananlardan daha yüksek bulunmuştur. Nalwa ve Anand'ın (2003) lise çağındaki öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada da sürekli sosyal

paylaşım sitelerinde vakit geçiren ve oyun oynayan öğrencilerde akademik başarıda düşüş, ders dışı faaliyetlere zor adapte olma gibi sorunların ortaya çıktığı belirtilmektedir. Çalışmada öğrencilerin bilgisayar ve interneti her şeyin çözümü olarak görmek yerine sadece bir destek aracı olarak görmesi gerektiği belirtilmektedir.

Anne baba tutumu ve internet bağımlılığı arasındaki birliktelik incelendiğinde demokratik tutum puanı yükseldikçe internet bağımlılığının azaldığı görülmektedir. Ayrıca demokratik bir tutum içerisindeki ailelere sahip katılımcılarda internet bağımlılığı düzeyinin, bu bağımlılığın yaşamları üzerine olumsuz etkilerinin ve sürekli internet kullanma isteğinin daha az olduğu görülmektedir. Otoriter ve koruyucu tutum sergileyen ebeveynleri olan katılımcıların ise internet bağımlılığının, bağımlılığın yaşam üzerine olumsuz sonuçları ve internet kullanma isteğinin arttığı görülmektedir. Seok ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında olumsuz anne baba tutumunun internet bağımlılığına neden olduğunu vurgulanmakta, internetin ergenler tarafından sosyalleşme aracı olarak kullanıldığına vurgu yapılmaktadır. Baykan (2014) da lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada anne baba tutumu ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, buna göre otoriter ve koruyucu anne baba tutumu arttıkça internet bağımlılığının da arttığını, demokratik anne baba tutumu arttığında ise bu bağımlılığın azaldığını ortaya koymaktadır. Başka bir çalışmada ise araştırma bulgularından farklı olarak ergen-ebeveyn ilişkisi ile aşırı internet kullanımı arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ileri sürülmekte, neden olarak da ergenlik dönemindeki bireylerde bağımsız bir birey olma duygusunun artması gösterilmektedir (Soh ve ark. 2018). Burada anne baba tutumlarının internet bağımlılığı ile olan ilişkilerinin farklılaşmasındaki temel nedenin, çocuğa karşı yaklaşım değişikliğinden kaynaklanmakta olduğu söylenebilir. Alan yazındaki başka bir çalışmada ise demokratik tutum arttıkça internet bağımlılığının azaldığı, otoriter tutum arttıkça da internet bağımlılığının arttığı belirtilmektedir (Aktürk ve Çiçek 2017).

İnternet bağımlılığı ve 1'den 7'ye kadar önem sırasına göre derecelendirmeleri istenen ev içi etkinler arasındaki bağlantıya bakıldığında odamda tablet, bilgisayar ve telefon ile oynuyorum ve odamda video izliyorum diyenlerin internet bağımlılık düzeyi, bu ifadelerdeki etkinlikleri daha az gerçekleştirenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Fakat ailenin yanında tablet, bilgisayar ya da telefonla oynuyorum, ailemle oyun oynuyorum diyenlerde ve ailesi ile birlikte TV izleyen katılımcılarda bu anlamlılık bulunmamaktadır. Ailesi ile sohbet eden ve kitap okuyan bireylerde

BAPİNT toplam, tanı, yaşam üstüne etkileri ve şiddetli istek puanı anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur.

Yaptığımız çalışmada elde edilen anne-baba tutum boyut puanlarının her biri aynı anda oluşturulan doğrusal regresyon analizi modelinde sınanmıştır. Buna göre birinci modelde otoriter tutum ile BAPİ toplam puanı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır. Katılımcıların ebeveyn tutumları otoriterleştikçe internet bağımlılığının arttığı söylenebilir. İkinci modelde oluşturulan özet anne-baba tutum skoru analize dahil edilmiş ve etkisi sınanmıştır. Elde edilen sonuç benzer şekilde anne baba tutumunun otoriterleşmesinin internet bağımlılığını arttırdığı yönünde bulgu vermiştir. Üçüncü modelde ise otoriter tutum sergilenmesinin haricinde anne-babanın ayrı ya da vefat etmiş olması, cep telefonu sahibi olma, interneti daha çok sosyal paylaşım sitelerine girmek için kullanma ve büyük kardeş varlığı internet bağımlılığını arttırmaktadır. Fakat ödev amaçlı internet kullananlarda internet bağımlılığının daha düşük olduğu saptanmıştır.

5.4. Araştırmanın Kısıtlılıkları ve Güçlü Yanları

Araştırmada yalnızca belirlenmiş olan Anadolu liselerine gidilmiştir. Dolayısıyla araştırma tüm lise öğrencilerini temsil etmemektedir. Ayrıca örnek seçiminde küme örnekleme yönteminin kullanılmış olması hata payını arttırmaktadır. Araştırma yalnızca Manisa ili kent merkezini temsil edebilecek örnek üzerinde yürütülmüş kesitsel bir çalışmadır. Elde edilen sonuçlar bu nedenle farklı çalışmalardan elde edilen sonuçlar ile çelişebilir.

Araştırma belirlenmiş bir evren üzerinde önceden hesap edilmiş bir örnek büyüklüğünde yapılmıştır. Bu nedenle evreni yansıtabilecek bir örnek üzerinde çalışıldığı düşünülmektedir. Bağımlılık ile ilgili ölçümler daha önceden geçerlik ve güvenilirliği yapılmış form kullanılarak yapılmıştır. Bu durum bağımlılık ile ilgili karar vermede tanı koymasa dahi araştırmanın gücünü arttırmaktadır.

Bir diğer hususta yapılan çalışmada anket uygulanan öğrencilerden lise 4'e giden öğrencilerin okulda bulunmaması sebebi ile yaş grubunda dengeli bir dağılımın olmamasıdır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma günümüz sorunlarından olan internet bağımlılığı ve anne baba tutumu arasındaki ilişkiyi inceleyerek ortaya çıkan durum üzerinden alana katkı sağlamak üzere gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular sosyo-demografik değişkenler ile internet bağımlılığı ve alt boyutları arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Ergenlik döneminde yaş ilerledikçe internet bağımlılık düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Bu durum, akranlarla iletişimin önemli olduğu ergenlik döneminin özellikleri ile ilişkilendirilebilir. Çocukluk döneminin sona erdiğini ve genç yetişkinliğe doğru ilerlediklerini hisseden ergenler, ebeveynlerinden bağımsız karar alma ve uygulama ve akranları ile ilişkilerini geliştirme çabası içine girmektedirler. Toplumun her kesiminde yeni iletişim teknolojilerine duyulan ilginin arttığı günümüzde, ergenlerin akranları ile bu iletişim araçları aracılığıyla sohbet ederek sosyalleştiği düşünülebilir. Dolayısıyla ergenlik, internet kullanımının denetlenmesini gerektiren özel ve ayrıcalıklı bir dönem olarak yorumlanabilir.

Araştırmada, akademik başarının azalması ile internet bağımlılığı arasında da ters yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Okula ilgi ve dolayısıyla başarı azaldıkça internet kullanımı artmakta ya da internet kullanımı bağımlılığa doğru ivme kazandıkça akademik başarı azalmaktadır. Bu nedenle akademik başarısı düşmekte olan ergenlerin okullarda görev yapan uzmanlar tarafından takip edilmesi ve internet bağımlılığı yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ergenlerde internet bağımlılığı ile ilişkili bir diğer değişkenin aile yapısı olduğu görülmüştür. Aile birliği bozulmuş, anne babası ayrı ya da herhangi birisi vefat etmiş olan katılımcıların internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda büyük kardeşi olan ergenlerin internet bağımlılık puanı, olmayanlara göre daha yüksektir. Bu durum her bağımlılık türünde olduğu gibi internet bağımlılığında da aile faktörünün önemini göstermektedir. Ergenler, rol model olarak örnek aldıkları bir büyük kardeşleri olduğunda akranlarından daha fazla internet

kullanmaya yönelmektedir. Aile işlevlerinin bozulmasına yol açan ebeveyn kaybı ya da boşanması gibi herhangi bir değişim de ergenliğe bağımlılığa iten önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin kişilik kazanma sürecinin en önemli dinamiklerinden birisi de sağlıklı bir aile ortamı ve ebeveynlerin çocuğa karşı tutumlarıdır. Bu noktada okulda bu durum sebebi ile internet kullanımının okula uyum süreci, sosyalleşme, akademik performans düşüklüğüne neden olduğu anlaşılan öğrencilere psikososyal müdahalelerde bulunulabilir, bu gibi olumsuzluklar yaşayanlarla birlikte grup çalışması yapılabilir.

Ergenlerin sahip oldukları iletişim araçları, interneti ne düzeyde kullandıklarını etkilemektedir. Örneğin cep telefonuna sahip olan öğrenciler, olmayanlar ile karşılaştırıldığında internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu; benzer şekilde oyun konsoluna sahip olan ergenlerde de internet kullanma isteğinin olmayanlara göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bilgisayarı ve tableti olanların bu araçlara sahip olmayanlara göre internet kullanımının zararlarına ilişkin farkındalık düzeyi ve ayrıca kullanma süresini azaltma isteği de daha düşüktür.

Sosyal paylaşım sitelerine girme amaçlı internet kullananlarda bu amaçla kullanmayanlara göre internet bağımlılık düzeyi daha yüksek olduğu, oyun oynama amaçlı internet kullananlarda ise oyun konsolu var olanlarda olduğu gibi yaşamları üzerine olumsuz etkiler bu amaçla internet kullanmayanlara göre daha yüksektir. Video izleme amaçlı internet kullananlarda bu amaçla internet kullanmayanlara göre internet bağımlılığı ve bu bağımlılığın sonucunda yaşamları üzerine olumsuz etkiler daha fazladır. Ödev yapma amaçlı internet kullananlarda ise ödev yapma amaçlı kullanmayanlara göre internet bağımlılık düzeyi daha düşük çıkmıştır. Ergenlerin boş vakitlerinde birbirleri ile iletişim kurmak amacıyla sosyal medyayı, eğlenmek için internette video izlemeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle gençlerin sosyalleşmesini sağlayacak aktivitelerin arttırılması ve toplumun her kesimi tarafından ulaşılabilir hale getirilmesi önemlidir. Spor ve sanat dalları, gençlerle sosyal hizmet alanında internette alternatif olarak sunulabilecek araçlar olabilir. Ergenlerin, akranları ile birlikte vakit geçirebileceği mekanların, spor alanlarının yapılması, sanat atölyelerinin açılması, doğru teşvik yöntemleri ve aile desteği, ergenlik dönemindeki çocukları internet bağımlılığından koruyabilir.

Ergenlik döneminde anne babanın internet kullanımı konusunda sergilediği tutum, internet bağımlılığı etkileyen önemli bir unsurdur. İnternette oldukları süre

ebeveynleri tarafından takip edilerek kısıtlanan ergenlerin bağımlılık düzeyi, ebeveynleri daha izin verici tutum sergileyen akranlarından daha yüksektir.(daha düşüktür olması gerekmiyor mu?) Anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutum, demokratikleştikçe internet bağımlılığı azalmakta, otoriter ve koruyucu bir yöne kaydığına ise internet bağımlılığı da artmaktadır.

Katılımcıların boş vakitlerinde ev içi etkinlikleri ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye bakıldığında tablet, bilgisayar ve telefonla vakit geçirenler ile video izliyorum diyenlerin internet bağımlılık düzeyi bu etkinlikleri gerçekleştirmeyenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Ailesi ile sohbet eden ve kitap okuyan bireylerin bağımlılık düzeyi ise daha düşüktür. Okulların denetiminde ailenin işlevselliğini arttıracak, aile üyeleri arasındaki iletişimi ve ilişkilerin gücünü arttıracak sosyal hizmet müdahalelerinin planlanması ve yürütülmesi, ergenlerin internette geçirdikleri vakti, psikolojik ve sosyal gelişimlerini destekleyecek şekilde kullanmalarını sağlayabilir.

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte her yaştan kesimin internete erişimi kolaylaşmıştır. Bu çalışmada 354 katılımcının %97,5'i internet kullandığını ifade etmiştir; buradan yaklaşık olarak internetten en çok faydalanan yaş grupları içinde ergenlerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bakıldığında ergenlik dönemindeki bireylerin internet bağımlılığını etkileyen en önemli unsurlardan biri, kişinin içerisinde bulunduğu sistem ve bu sistemle kurduğu ilişkidir. Ergenlik dönemindeki bireyler sistem yaklaşımıyla çevresi içerisinde ele alınmalı, aileleri ve akranlarıyla kurdukları ilişkiler, okul sistemi içerisindeki durumları, akademik başarı düzeyleri tek tek incelenmelidir. Ülkemizde pilot çalışmalar dışında henüz hali hazırda sosyal politikalar bazında “okul sosyal hizmeti”nin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmamıştır. Araştırmadan çıkan sonuçlar ışığında meslek elemanlarının okul sosyal hizmetinin, bir ihtiyaç olduğunu Bakanlık düzeyinde dile getirmesi, pilot uygulama alanı olmaktan çıkarılarak, temel bir mesleki alan haline dönüştürülmesi gerektiği söylenebilir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere internet, teknolojinin gelişmesi ile ulaşması daha kolay ve düşük maliyetli bir vakit geçirme mecrası haline gelmiştir. Alanda yaptığımız çalışmada ekonomik durumu kötü öğrencilerde aşırı internet kullanımının olumsuz etkileri, ekonomik durumu iyi olanlardan daha fazla görülmektedir. Ekonomik durumu iyi olan katılımcılar internet kullansa bile maddi imkanları sayesinde sosyalleşerek, internet kullanımının olumsuz etkilerini ortadan kaldırabildiği düşünülmektedir. Bu

noktada makro düzeyde bir çalışma ile okul yönetimi bu gibi durumlar için bilgilendirilmeli, harekete geçirilmelidir. Öğrencilerin sosyalleşebileceği sportif ya da farklı alanlarda etkinlikler düzenlemelidir.

Araştırmada internet bağımlılığına neden olan etmenlerden birisinin iletişim cihazları ve bunların kullanılma amacı olduğu ortaya konmuştur. Aşırı internet kullanımı, bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığını tehdit eden ve aynı zamanda sosyal yaşamı üzerinde olumsuz etkileri olan davranışsal bir bağımlılıktır. Bu sorun alanında koruyucu ve önleyici sosyal hizmet müdahalelerinin planlanması ve uygulanması gerekmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık meslek elemanları ile birlikte sosyal hizmet uzmanlarının geneli bir anlayışla mikro, mezo ve makro düzeyde müdahaleler geliştirmesi zorunludur. Sosyal hizmet uzmanları, sosyal değişim ajanı rolüyle öğrencilerin işlevselliğini arttırmalı, ailelere ve öğrencilere bilinçli internet kullanımı noktasında eğitici seminerler düzenleyerek, internet kullanımının belirli sınırlar ve süreler içerisinde olması gerektiği anlatılmalıdır.

Ergenlik dönemindeki bireylerin gelişimi ve sosyalleşmesi için en önemli iki kurum aile ve okuldur. Bu iki kurumun çocuğa verdikleri destek gelişim sürecini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen temel unsurdur. Bu nedenle lise öğrencilerinin bireysel açıdan yaşadıkları tüm sorunların doğrudan okul ve aile yaşantıları ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Bu noktada çözüm üretecek olanlar da bu kurumlardır (Özkan ve Kılıç 2014). Sorunun kaynağı genellikle sadece aileler olarak görülmektedir. Ancak ailelerin de internet bağımlılığı ve sergileyecekleri tutum ile çocuklarının internet kullanımını denetlemeleri gerektiği konusunda bilgi ve desteğe ihtiyacı olabilir. Bu nedenle öncelikli olarak okullarda ailelere ergenlik dönemindeki bireylerin bio-psikososyal özellikleri anlatılmalı, bu dönemde çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiği hakkında eğitimler verilmeli, benzer sorunları yaşayan aileler bir araya getirilerek destek grupları oluşturulmalıdır. Ebeveynlerin de boş vakit geçirme etkinlikleri arasında iletişim araçlarının kullanılması önde gelmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimlerinin sadece öğrencilere değil ailelerine yönelik de verilmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, internetin doğru kullanılmasına ilişkin farkındalığı arttıracak çalışmalara rehberlik ve öncülük edebilir.

KAYNAKÇA

- Abalı O. Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Yaklaşımlar. 1. basım, Adeda Yayıncılık: İstanbul; 2018, s: 8-9.
- Acar E. Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi. 1. Basım, Yediveren Yayınları, İstanbul; 2015.
- Akbulut Y. Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013; 3(2): 53-68.
- Aktan M. Problems That Sudents Faced in Turkey and School Social Work. International Journal of Social Sciences and Education Research. 2016; 2 (1): 244-254.
- Aktaş Y. Çalışan Anne ve Çocuğu. Yaşadıkça Eğitim. 1994; 36, 7-11.
- Aktürk A, Çiçek S. Öğrenci Velilerinin Kendi Çocuklarının İnternet Bağımlılık Düzeyleri Hakkındaki Algılarını Yordayan Değişkenler. SDU International Journal of Educational Studies. 2017; 4 (2): 155-165.
- Alaçam H. Denizli Bölgesi Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Görülme Sıklığı ve Yetişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu İle İlişkisi. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. Figen Çulha Ateşçi). Denizli, 2012.
- Alpaslan A. Ergen Ruh Sağlığı ve Spor. Kocatepe Tıp Dergisi. 2015; 13(3): 181-185.
- Apakgün Arı E. Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Destek İlişkisi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışma: Dr. Öğr. Üyesi: Eylem ÖZTEM). İstanbul: 2015.
- Avcı M. Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2006; 7(1): 39-64.
- Ayas T, Horzum M. B. İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Aile İnternet Tutumu. Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi. 2013; 4 (39): 46-57.

- Balat G. U. İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 2010; 32(143): 89-99
- Baldwin A. L, Baldwin C, Cole R. E. Stress- re Stress Resistant Children. In Rolf J. E, Masten A. S, Cicchetti D, Nuechterlein K. H, Weintraub S. (eds.) *Risk And Protective Factors İn The Development Of Psychopathology.*: New York 1990, s: 257-280.
- Rolf J, Masten S. A, Cicchetti D, Neuchterlin K. H. Weintraub S. (Ed.). *Risk and Protective Factors in the Development of Psychopathology*, Cambridge: Cambrigde University Press. 1990; 257-280.
- Bandura A. *Social Learning Theory*. Prentice-Hall, New Jersey; 1977.
- Baumrind D. The Effects of Authoritative Parental Control on Child Behaviors. *Child Development*. 1966; 37: 887- 907
- Baykan N. Anne Baba Tutumları İle İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği), Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. G. Girgin). 2014, İstanbul.
- Bayrakçı M. Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2007;198-210.
- Can Ö, Demir C, Yirci R. Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*.2018; 66: 145-163.
- Christakis D. A. Internet addiction: a 21st century epidemic? *BMC Medicine*. 2010; 8(61).
- Çakır Ö, Ayas T, Horzum M. Üniversite Öğrencilerinin İnternet ve Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2011; 44 (2): 95-118.
- Çalışgan H. İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. Levent DENİZ). İstanbul, 2013.

- Çetinkaya M. İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Dr.Öğr.Üyesi: Şüheda Özben). İzmir, 2013.
- Darling N, Steinberg L. Parenting Style as Context: An Integrative Model. Psychological Bulletin, 1993; 113(3): 487-496.
- Demiriz S, Öğretir A. D. Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. Kastamonu Dergisi, 2007; 15(1): 105-122
- Dikmen M, Tuncer M. İnternet Bağımlılığının Aile İlişkilerine Etkisi. Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying.2018; 5(1): 34-52.
- Dinç M. Lise Öğrencilerinde Özgül İnternet Bağımlılığının Bağlanma Stilleri ve Mizaç Özellikler Açısından İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Halil Ekşi). İstanbul, 2017.
- Doğan A. İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi (Danışma: Doç. Dr. Özlem Gencer Kıdak). İzmir, 2013.
- Dokuzlu E. 18-25 Yaş Arası Üniversite Öğrenlerinde Anne-Baba Tutumunun Kişinin Kaygı Düzeyleri ve Bağlanma Tipi ile İlişkisi.Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi A. Çetin). İstanbul, 2016.
- Duman N. Ankara Liselerinde Çeteye Katılma Potansiyeli Olan Öğrenci Grupları Ve Okul Sosyal Hizmeti. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Işıl Bulut). 2000, Ankara.
- Dursun A. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksel Lisans Tezi, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi G. Girgin). İzmir, 2010.
- Duyan V. Hastaların Karşılaştığı Sorunlar ve Çözümleri Odağında Sosyal Hizmet. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2003; 25(4): 39-44.
- Eldeklioğlu J. Karar stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2016; 2(11): 7-13

- Ercan L. Ergenlik Döneminde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 2001; 9(2): 47-58.
- Gökçearslan Ş, Günbatır M. Ortaöğrenim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama. 2012; 2 (2): 10-24.
- Griffiths M. Internet Addiction: Fact or Fiction? The Psychologist 1999; 12(5): 246-250.
- Güdek K, Yetim A, Baş F, Kılıç A. Ergenlik ve Sosyal Çalışma. Çocuk Dergisi, 2016; 16(3-4): 92-97.
- Güenalp A. Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray ili örneği), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi A. Kabadayı). Konya, 2007.
- Günüç S. İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışma: Dr. Öğr. Üyesi Murat KAYLI). Van, 2009.
- Güven Saföz G. İ, ve Güçray S. S. Ergenlerin Psikolojik Belirtileri ve Genel Sağlık Örüntüleri. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 2009; 30: 119-136.
- Kaya A, Bozaslan H, Genç G. Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problemlerinin Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. 2012; 18, 208-225.
- Kaya M. Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 1997; 9(9): 193-204.
- Kaylı Şaşman D. Sosyal Hizmet Açısından Bağımlılık Polikliniğine Yönlendirilen Madde Bağımlısı Bireylerde Denetimli Serbestlik Sürecinin Etkinliği. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2016; 14(1): 179-198.
- Kılınc İ, Gündüz Ş. Lise Öğrencilerinin Siber Duyarlılık, İnternet Bağımlılığı Ve İnsani Değerlerinin İncelenmesi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; 7 (2): 261-283.

- Kısa Ö. Ortaokul Öğrencilerinde Yalnızlık ve Sosyal Beceri Düzeyleri İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi (Danışma: Prof. Dr. Ayşe Yasemin Karageyim Karşıdağ). Kırklareli, 2018.
- Kilic S, Var Çalık E. Kumandas H. Effect Of Parental Attitudes On Skills Of Emotional Management İn Young Adults. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*. 2015; 191: 930-934.
- Koç M. Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2004; 17: 231-256.
- Kolburan G, Tari Comert I, Narter M, Isozen H. Parental Attitude Perception İn Adolescents By Gender. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*. 2012; 47: 1299-1304.
- Kopko K. *Parenting Styles and Adolescents*. Ithaca, NY: Cornell University.2008.
- Kubey R. W, Lavin M. J, Barrows J. R. Internet Use And Collegiate Academic Performance Decrements: Early Findings. *Journal Of Communication*. 2001; 51(2): 366-382.
- Kulaksızoğlu A. *Ergenlik Psikolojisi*. 6. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul; 2004.
- Kuss D. J, Griffiths M. D, Karila L, Billieux J. Internet addiction: a systematic review of epidemiological research for the last decade. *Current Pharmaceutical Design*.2014; 20: 4026–4052.
- Kuzgun Y, Eldekçioğlu J. Anne Baba Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1999; 1: 69-77.
- Lan C. M, ve Lee Y. H. The predictors of İnternet Addiction Behaviours for Taiwanese Elementary School Students. *School Psychology International*, 2013; 34(6): 648-657.
- Leiner B. M, Cerf V. G, Clark D. D, Kahn R. E, Kleinrock L, Lynch D. C. Postel J, Roberts G. L, Wolff S, A. Brief History of The İnternet. *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*. 2009; 39(5): 4-5
- Leiner B. M, Cerf V. G, Clark D. D, Kahn R. E, Kleinrock L, Lynch D. C. Postel J, Roberts G. L, Wolff S. A. The Past and Future History of The Internet. *Communications of The ACM*.1997; 40(2): 102–108.
- Licklider J.C.R, Clark W. *On-Line Man-Computer Communication*. 1962.

- Makal A. Türkiye’de Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Emeği. *Çalışma ve Toplum*, 2010; 2: 13-40.
- Mearns P. A. Analysis of tasks in school social work. *Social Work*. 1977; 22(3): 196-201.
- Namazcı H. Ü. Herkes İçin Temel Bilgisayar ve İnternet Kılavuzu. Bayrak Matbaası, İstanbul; 2012
- Nalwa K, Anand A. P. Internet Addiction in Students: A Cause of Concern. *Cyberpsychology & Behavior*. 2003; 6(6): 653-656.
- Odabaşıoğlu G, Öztürk Ö, Genç Y, Pektaş Ö. On Olguluk Bir Seri İle İnternet Bağımlılığı Klinik Görünümleri. *Bağımlılık Dergisi*. 2007; 8 (1): 46-51.
- Oğuz N. Genç Yetişkinlerde Anne Baba Tutumu, Anksiyete Ve Benlik Saygısı İlişkisi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Oğuz Tan). İstanbul, 2016.
- Oktay G. Algılanan Anne Baba Tutumu İle Bağlanma Biçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji AnaBilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi A. Evrensel). İstanbul, 2016.
- Okwaraji F. E, Aguwa E. N, Onyebueke G. C, Arinze-Onyia S. U, Shiweobi-Eze C. Gender, Age And Class In School Differences In İnternet Addiction And Psychological Distress Among Adolescents In A Nigerian Urban City. *International Neuropsychiatric Disease Journal*.2015; 4(3): 123-131.
- Oskay G. Ana-Baba Ergen İlişkilerini Geliştirici Öneriler. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2014; 1 (1): 77-93.
- Özkan Y, Kılıç E. Çocuk Ve Aile Odaklı Sorunların Çözümünde Okul Sosyal Hizmet Uzmanlarının Önemi: Uzmanların Çocuk Ve Ailelerle Çalışmada Sahip Oldukları Beceriler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2014; 183 (183): 397-412.
- Özyürek A, şahin F. T. Anne-Baba Olmak ve Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları. *Pegem Atıf İndeksi*. 2017; 41-57.
- Polat G. Madde Bağımlılığı Tedavisinde Sosyal Hizmet Mesleği. *Okmeydanı Tıp Dergisi*. 2014; 30(2): 143-148.

- Przepiorka A, Blachnio A, Cudo A. The role of depression, personality, and future time perspective in internet addiction in adolescents and emerging adults. *Psychiatry research*. 2019; 272: 340-348.
- Sadoff R. L, Drogin E.Y, Gurmu S. Forensic Implications of Behavioral Addictions. In MS. Ascher & P. Levounis (Eds.), *The Behavioral Addictions*. American Psychiatric Pub. 2015; 9-29,
- Sarı E. Okulda Başarılı Olmak. 1. baskı, Net Medya Yayıncılık, Antalya; 2016
- Sarı E. Arslantaş H. Ergen Suçluluğu. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*. 2018; 27 (4): 397-413.
- Seok H. J, Lee J. M, Park C. Y, Park J. Y, Understanding İnternet Gaming Addiction Among South Korean Adolescents Through Photovoice. *Children and Youth Services Review*. 2018; 94: 35-42.
- Sezer Ö. Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2010; 7(1): 1-19
- Sezer Ö, Vuslat O. Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi 1. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 2010; 18(3): 743-758.
- Soh P. C.-H, Chew K. W, Koay K. Y, Ang P. H. Parents Vs Peers' İnfluence On Teenagers' İnternet Addiction and Risky Online Activities. *Telematics and Informatics*. 2018; 35(1): 225-236.
- Suler J. Healthy and Pathological İnternet Use. *CyberPsychology and Behavior*. 1999; 2: 385-394.
- Şahin Ş, Çövenner Özçelik Ç. Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. 2016; 5(1): 42-49.
- Şanlı D, Öztürk C. Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2012; 32: 31-48.
- Şen S. Patoloji ve İnternet. *Türkiye Ekopatoloji Dergisi*. 2000; 6 (1-2): 93-99.
- Tao R, Huang X, Wang J, Zhang H, Zhang Y, Li M. Proposed Diagnostic criteria for İnternet addiction. *Addiction* 2010; 105: 556-564.
- Tarhan N, Nurmodev S. Bağımlılık. *Timaş Yayınları*. 2011; 10.

- Taylan H. H, Işık M. Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. *Journal of Turkish Studies*. 2015; 10(6): 855-855.
- Tezel Şahin F, Özyürek A. 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2008; 6 (3): 395-414.
- Usman N. H, Alavi M, Shafeq S. M. (2014). Relationship Between İnternet Addiction And Academic Performance Among Foreign Undergraduate Students. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*.2014; 114: 845-851.
- Yavuzer H, Köknel Ö, Kulaksızoğlu A, Ayhan H, Dodurgalı A, Ekşi H. Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları. *Timaş Yayıncılık; İstanbul; 2011*
- Yeşilkayalı E. Okul Sosyal Hizmetinde Okul Bağlantılı Hizmetler. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017; 15 (3): 169-188.
- Yılmaz A. Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Rüveyde Bayraktar)*. Ankara, 2000.
- Young K. S, Pistner M, O'mara J. ve Buchanan J. (2000). Cyber-Disorders: The Mental Health Concern for the New Millennium, *Cyberpsychology & Behavior*.2000; 3(5): 475.
- Young K. S. Internet Addiction: Symptoms, Evaluation and Treatment. *Innovations in Clinical Practice: A Source Book*.1999; 17: 19-31.
- Young K. S. (Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder, Published in *CyberPsychology and Behavior*.1996; 1(3): 237-244.
- Yücelten E. Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Akıllı Telefon Bağımlılığının Bağlanma Stilleri İle İlişkisinin İncelenmesi. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Dr.Öğr.Üyesi:Meltem Narter)*. İstanbul, 2016.
- Yüksel M, Yılmaz Y. Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*. 2016; 15(3), 1031-1042.

EKLER

Ek 1. Enstitü Yönetim Kurulu Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/08/2018-E.70090



T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 28233352-302.14.01-
Konu : Mehmet Bilge, Özgenur Aytaç ve Davut
Karaman'ın tez başlığı değişiklikleri hk.

SBE SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Enstitümüzün 10.08.2018 tarih ve 31/1 sayılı Yönetim Kurulu Toplantısında, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden;

a) 1613580069 numaralı Mehmet BİLGE'nin tez başlığının "**Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Anne Baba Tutumları İle İlişkinin İncelenmesi: Manisa Örneği**" olarak değiştirilmesine,

b) 171358009 numaralı Özgenur AYTAÇ'ın tez başlığının "**Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Ebeveynlerle İletişim ve Akranlarla İlişkiler Açısından İncelenmesi: İzmir Örneği**" olarak değiştirilmesine,

c) 171358004 numaralı Davut KARAMAN'ın tez başlığının "**Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Araştırılması**" olarak değiştirilmesine **OY BİRLİĞİ** ile karar verildi.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Bilal-i Habeş GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü V.



Ek 2. Etik Kurul Onayı

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK
KURULU KARARLARI

Toplantı Tarihi	: 04.09.2018
Toplantı Sayısı	: 2018/ 05
Toplantıda Alınan Karar Sayısı	: 16

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu 04.09.2018 tarih ve saat 11:00'da Rektörlük Yönetim Kurulu Toplantı odasında toplanmış, aşağıdaki kararlar alınmıştır.

KARAR:

6- Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Gülten UÇAN'ın 07.06.2018 tarih ve E.26744 sayıda kayıtlı “**Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet BİLGE'nin Ergenlerde Anne Baba Tutumunun İnternet Bağımlılığı ile ilişkisinin İncelenmesi**” konulu başvurusu Etik kurulun 05.07.2018 tarihli 2018/4 sayılı toplantısında görüşülmüş ve aynı tarihli toplantıda alınan 2018/1 nolu karar gereği belirtilen eksiklerin giderilmesi amacıyla araştırmacıya iade edilmişti. Bu kez araştırmacı tarafından gerekli düzeltmelerin yapıldığına dair Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Gülten UÇAN'ın 06.08.2018 tarih ve E.36869 sayıda kayıtlı “**Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet BİLGE'nin Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Anne Baba Tutumları ile ilişkisinin İncelenmesi, Manisa Örneği**” konulu başvurusunun etik yönden uygunluğuna, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verildi.

(e-izahdır)
Prof.Dr.Muzaffer TEPEKAYA
Başkan

(e-izahdır)
Prof.Dr.Tuncer TAŞKIN
Üye

(e-izahdır)
Prof.Dr.Halit EV
Üye

(e-izahdır)
Prof.Dr.Tülin CANBAY
Üye
(Başkan Yardımcısı)

(e-izahdır)
Prof.Dr.Kenan ERDOĞAN
Üye

(e-izahdır)
Prof.Dr.Ali Rıza GÖKBUNAR
Üye
(Yıllık İzinli)

(e-izahdır)
Prof.Dr.Doğan UYSAL
Üye

Ek 3. Veri Toplama Formu

İnternet ve Anne Baba Tutumu

Bu çalışma, "Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Anne Baba Tutumları İle İlişkisinin İncelenmesi: Manisa Örneği" başlıklı bir yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir.

- Çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz. Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. İstemiz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Sizden toplanan veriler araştırmacı tarafından korunacak, araştırma bitiminde arşivlenecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir. Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.
- Çalışma hakkındaki sorularınızı Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyesi Doç.Dr. Gülten UÇAN'a (gultenucan@gmail.com) ve araştırmacı Mehmet BİLGE'ye (mehmet_bilge@msn.com) yöneltebilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını,	
Kabul ediyorum. <input type="checkbox"/>	Kabul etmiyorum. <input type="checkbox"/>
<i>Tarih</i>	

1. Yaşınız	2. Cinsiyetiniz <input type="checkbox"/> Kadın ¹ <input type="checkbox"/> Erkek ²	3. Okulunuz	
4. Akademik başarı notunuz (ders notlarınızın ortalaması) 100 üzerinden değerlendirildiğinde yaklaşık olarak kaçtır? <input type="checkbox"/> 50 altı <input type="checkbox"/> 50-60 <input type="checkbox"/> 61-70 <input type="checkbox"/> 71-80 <input type="checkbox"/> 81-90 <input type="checkbox"/> 91-100			
5. Anne ve babanız <input type="checkbox"/> Birlikte yaşıyor ¹ <input type="checkbox"/> Ayrı ² <input type="checkbox"/> Annem ve/veya babam vefat etti ³			
Anne ve babanızın eğitim durumuna uygun olan seçeneği işaretleyiniz.	6. Anne	7. Baba	
	Okuma yazma bilmiyor ¹	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	Sadece okur yazar ²	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	İlkokul mezunu ³	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	Ortaokul mezunu ⁴	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	Lise mezunu ⁵	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	Yüksekokul / Üniversite mezunu ⁶	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Yüksek lisans / Doktora mezunu ⁷	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Anne ve babanızın çalışma durumuna uygun olan seçeneği işaretleyiniz.	8. Anne	9. Baba	
	Düzenli gelir getiren bir işte çalışıyor ¹	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	Çalışıyor, ancak düzenli geliri yok ²	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
	Çalışmıyor ³	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Emekli ⁴	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
10. Çalışıyorsa annenizin mesleğini yazınız.			
11. Çalışıyorsa babanızın mesleğini yazınız.			
12. Kardeşiniz var mı? <input type="checkbox"/> Kardeşim yok ¹ <input type="checkbox"/> Küçük kardeşim var ² <input type="checkbox"/> Abim/Ablam var ³	13. Ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız? <input type="checkbox"/> Kötü ¹ <input type="checkbox"/> Orta ² <input type="checkbox"/> İyi ³ <input type="checkbox"/> Çok iyi ⁴		
14. Oturduğunuz ev size mi ait? <input type="checkbox"/> Evet ¹ <input type="checkbox"/> Hayır ²	15. Evinizde sadece size ait bir oda var mı? <input type="checkbox"/> Evet ¹ <input type="checkbox"/> Hayır ²		
16. Aşağıdaki kitle iletişim araçlarından hangilerine sahipsiniz? <input type="checkbox"/> Cep telefonu ¹ <input type="checkbox"/> Playstation / Xbox / Nintendo wii ⁴ <input type="checkbox"/> Bilgisayar ² <input type="checkbox"/> Hiçbiri ⁵ <input type="checkbox"/> Tablet ³			
<i>16. soruya HİÇBİRİ cevabı veriyorsanız 18. soruya geçiniz.</i>			
17. Sahip olduğunuz bu iletişim araçlarını hiçbir kısıtlama olmadan istediğiniz kadar kullanabiliyor musunuz? <input type="checkbox"/> Evet ¹ <input type="checkbox"/> Hayır ²			

18. İnternete bağlanıyor musunuz?	
<input type="checkbox"/> Evet ¹	<input type="checkbox"/> Hayır ²
<i>18. soruya HAYIR cevabı verdiyseniz 23. soruya geçiniz.</i>	
19. İnternete en sık nereden bağlanıyorsunuz?	20. Anne ya da babanız internet kullanma sürenizi denetliyor mu?
<input type="checkbox"/> Evden ¹	<input type="checkbox"/> Evet ¹
<input type="checkbox"/> Cep telefonundan ²	<input type="checkbox"/> Hayır ²
<input type="checkbox"/> İnternet kafeden ³	
21. İnterneti <u>en çok</u> hangi amaçla kullanıyorsunuz? (Seçeneklerden birini işaretleyiniz)	
<input type="checkbox"/> Sosyal paylaşım sitelerine (Facebook, Twitter, Instagram vd.) girmek için ¹	<input type="checkbox"/> Resmi işlemleri yapmak için ⁶
<input type="checkbox"/> Online oyun oynamak için ²	<input type="checkbox"/> Diğer (Yazınız) ⁷
<input type="checkbox"/> Video izlemek için ³
<input type="checkbox"/> Ödevlerimi yapmak için ⁴	
<input type="checkbox"/> Merak ettiğim konuları araştırmak için ⁵	
22. Anne ya da babanız internette hangi siteleri ziyaret ettiğinizi, en çok hangi sitelerde vakit geçirdiğinizi biliyor mu?	
<input type="checkbox"/> Evet ¹	
<input type="checkbox"/> Hayır ²	
23. Akşam evde olduğunuz zaman ödevlerinizi bitirdikten sonra boş vaktinizi <u>çoğunlukla</u> nasıl değerlendiriyorsunuz? (Seçeneklerden birini işaretleyiniz)	
<input type="checkbox"/> Odamda yalnız tablet/bilgisayar/telefonla oynuyorum ¹	
<input type="checkbox"/> Ailemin yanında tablet/bilgisayar/telefonla oynuyorum. ²	
<input type="checkbox"/> Ailemle birlikte televizyon izliyorum. ³	
<input type="checkbox"/> Odamda yalnız televizyon ya da video izliyorum. ⁴	
<input type="checkbox"/> Anne babamla sohbet ediyorum. ⁵	
<input type="checkbox"/> Kardeşimle/annemle/babamla oyun oynuyorum. ⁶	
<input type="checkbox"/> Kitap okuyorum. ⁷	
<input type="checkbox"/> Diğer (Yazınız) ⁸	
24. Anne ve babanız evde iken boş vakitlerini <u>çoğunlukla</u> nasıl değerlendiriyor? (Seçeneklerden birini işaretleyiniz)	
<input type="checkbox"/> Televizyon izliyor. ¹	
<input type="checkbox"/> İnternete bağlanıyor. ²	
<input type="checkbox"/> Telefon ya da bilgisayarda oyun oynuyor. ³	
<input type="checkbox"/> Kitap/gazete okuyor. ⁴	
<input type="checkbox"/> Birbirleriyle sohbet ediyor. ⁵	
<input type="checkbox"/> Her ikisi de ayrı ayrı arkadaşları ya da akrabaları ile vakit geçiyor. ⁶	
<input type="checkbox"/> Diğer (Yazınız) ⁷	

Aşağıdaki sorularda sözü edilen internet kullanımı;
iş veya eğitim amaçlı internet kullanımı dışında kalan internet kullanımıyla ilgilidir.
Örneğin oyun, sosyal medya, e-posta, internet siteleri, sohbet (chat) odaları, forumlar gibi...

Lütfen dikkatlice okuyarak size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

25. Son 3 ay içinde internette ne kadar zaman geçirdiniz?

(İş veya eğitim amaçlı internet kullanımı dışında oyun, sosyal medya gibi internet kullanımı)

- Hiç Günde 1 saatten az Günde 4-5 saat
 Haftada 1-5 kez veya daha az Günde 1-3 saat arası Günde 6 saat veya daha fazla

SON 3 AY İÇİNDE AŞAĞIDAKİLERİN NE SIKLIKTA OLDUĞUNU BELİRTİNİZ.

Her madde için bir seçenek işaretleyiniz.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Neredeyse her zaman
26	İnternette olduğunuz süre zaman içinde giderek arttı mı? (Son zamanlarda internette olduğunuz süre eskisinden fazla mı?)					
27	İnternet kullanmaya başladıktan sonra, kullanmayı durdurmakta zorlandığınız oldu mu? (Örneğin kısa süre kullanmayı planlayıp uzun süre kullanmak)					
28	İnternette geçirdiğiniz zamanın fazla olduğunu düşündüğünüz oldu mu? (Örneğin gününüzün önemli bir kısmının iş veya eğitim dışında internet kullanarak geçmesi gibi)					
29	Kendinizi mutsuz, üzgün veya huzursuz hissettiğiniz için internet kullandığınız oldu mu?					
30	İnternet kullanmak için hayatınızdaki başka etkinliklerden vazgeçtiğiniz oldu mu? (Örneğin aile ziyaretleri, hobiler, spor, kitap okumak, sinema vb)					

SON 3 AY İÇİNDE AŞAĞIDAKİLERİN NE SIKLIKTA OLDUĞUNU BELİRTİNİZ. Her madde için bir seçenek işaretleyiniz.						
		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Neredeyse her zaman
31	İnternet kullanmak aile ilişkilerinizi olumsuz yönde etkiledi mi?					
32	İnternet kullanmak eğitim/ iş hayatınızı olumsuz yönde etkiledi mi?					
34	İnternetsiz bir yaşamın size anlamsız, sıkıcı ve boş geldiği oldu mu?					
35	İnternet kullanmak arkadaş veya diğer insanlarla olan ilişkilerinizi olumsuz yönde etkiledi mi? (Örneğin daha az arkadaşla görüşmeye başlamak, arkadaşlarla buluşmamak vb)					
36	İnternette iken acıktığınızı veya susadığınızı veya tuvaletinizin geldiğini veya uykunuzun geldiğini fark etmediğiniz zamanlar oldu mu?					
37	Başkaları ile dışarıda zaman geçirmek yerine internette daha fazla vakit geçirmeyi tercih ettiğiniz oldu mu?					
38	Sabah uyandığınızda internete girmek ilk aklınıza gelen şey oldu mu?					
39	Aileniz veya çevreniz sizin çok fazla internet kullandığınızdan endişeleniyor mu?					
40	Ne sıklıkta aklınıza interneti kullanmak ya da internetin keyif verici etkisi geliyor? (Örneğin: Günlük işlerinizi yaparken interneti düşünmek, internete girmeyi hayal etmek gibi)					
41	Ne sıklıkta internet kullanmak için kuvvetli bir istek, arzu veya dürtü hissediyorsunuz? (Örneğin: internete girmek için sabırsızlanmak vb)					
42	İnternet kullanmanın sizin için bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz?					
43	İnternete ayırdığınız süreyi azaltmayı düşünüyor musunuz?					

Aşağıdaki ifadeler anne ve babanızın size karşı tutumunu değerlendirmektedir.
Lütfen dikkatlice okuyarak size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

		Hiç uygun değil	Pek uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Çok uygun
44	Bana her zaman güven duygusunu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.					
45	Çok yönlü gelişmem için beni olanakları doğrultusunda desteklemiştir.					
46	Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.					
47	Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.					
48	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.					
49	Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.					
50	Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.					
51	Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.					
52	Bana hükmetmeye çalışır					
53	Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.					
54	Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.					
55	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.					
56	Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.					
57	Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklardı.					
58	Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.					
59	Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.					
60	Sevmediğim yemekleri bana yarayacağı düşüncesi ile bana zorla yedirirdi.					
61	Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.					
62	Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.					
63	Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.					

		Hiç uygun değil	Pek uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Çok uygun
64	Küçük yaşımdan itibaren ders çalışmam ve okuma alışkanlığı kazanmam için bana yardımcı olmuştur.					
65	Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır parka sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.					
66	Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.					
67	Okulda başarılı olmam için beni zorlar düşük not aldığımda beni cezalandırırdı.					
68	Beni kendi emellerine ulaştırmak için araç olarak kullanırdı.					
69	Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.					
70	Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı biçimde denetler.					
71	Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.					
72	Ona yakınlaşmak istediğimde bana sıcak bir şekilde karşılık verir.					
73	Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.					
74	Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.					
75	Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.					
76	Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.					
77	İyi bir iş yaptığımda ben övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.					
78	Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.					
79	Aile ile ilgili kararlar alırken benim de fikrimi öğrenmek ister.					
80	Beni olduğum gibi kabul etmiştir.					
81	Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.					
82	Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.					
83	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.					

Ek 4. Kurum İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 21/01/2019-3999



T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.1023215
Konu : Araştırma İzni

15.01.2019

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017 / 25 No'lu Genelgesi.
b) 21.12.2018 tarih ve 36408 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ekinde bulunan, Mehmet BİLGE'ye ait "Ergenlerde Anne Baba Tutumunun İnternet Bağımlılığı ile İlişkisinin İncelenmesi: Manisa İli Örneği" konulu tez çalışması için ilimiz Şehzadeler ve Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaöğretim kurumu öğrencilerine yönelik araştırma izni ile ilgili olarak, Müdürlük Makamından alınan 07.01.2019 tarih ve 399562 sayılı onay yazısı yazımız ekindedir.

Bilgilerinizi ve araştırma tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içerisinde araştırma sonucunu içeren bir kitap ve iki adet CD'nin Müdürlüğümüz Strateji Şubesine teslim edilmesini arz ederim.

İsmail ÇETİN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler:
Onay Yazısı (1 sayfa)
Ölçekler (8 sayfa)

16.01.2019
Sabahat ÇETİRLİ
Şef

Nişancıpaşa Mh. Atatürk Blv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: AR-GE Birimi
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 43b2-5c25-3ef9-929a-4c60 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 5. Bazı İstatistik Ek Analiz Sonuçları

Shapiro-Wilk W test for normal data

Variable	Obs	W	V	z	Prob>z
tani	354	0.99010	2.443	2.114	0.01727
yasam	354	0.98169	4.520	3.569	0.00018
crav	354	0.99118	2.177	1.841	0.03282
motiv	354	0.98584	3.496	2.961	0.00153
bapint	354	0.99591	1.008	0.020	0.49209

Shapiro-Wilk W test for normal data

Variable	Obs	W	V	z	Prob>z
demokratik~m	354	0.93955	14.921	6.395	0.00000
koruyucu_t~m	354	0.98566	3.540	2.991	0.00139
otoriter_t~m	354	0.95082	12.140	5.906	0.00000

Ek 6. Anne-Baba Tutumu Boyut Puanlarından Üretilen Bileşik Tutum Skoru İçin Uygulanan Açıklayıcı Faktör Analizi

Boyutlar	N	Ort.	SS	Korelasyon matrisi			Initial Eigenvalues			Component Matrix	Component Score Coefficient Matrix
				Demokratik Tutum	Koruyucu Tutum	Otoriter Tutum	Eigenvalues	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılımlı Yüzde		
Demokratik tutum	354	59,1	12,3	1,000	-,397	-,602	2,142	71,3	71,3	-,775	-,362
Koruyucu tutum	354	38,3	10,9	-,397	1,000	,700	,610	20,3	91,7	,834	,389
Otoriter tutum	354	21,4	7,6	-,602	,700	1,000	,249	8,2	100,0	,920	,429

KMO 0,612, Bartlett's Test of Sphericity Chi-Square (p): 395,049 (0,000)
Extraction Method: Principal Component Analysis

Ek 7. Orijinallik Raporu

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS ORJİNALLİK RAPORU


SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tez Adı: Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Anne Baba Tutumları İle İlişkisinin İncelenmesi: Manisa Örneği

Tezime ilişkin 30/05/2019 tarihinde yapılan Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 10'dur.

Belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı : Mehmet BİLGE
Öğrenci No : 161358005
Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Yüksek Lisans

Tarih ve İmza
30.05.2019



DANIŞMAN ONAYI
UYGUNDUR.
(Doç.Dr.Gülten UÇAN)

Açıklamalar

- 1-Tez Çalışması Orijinallik Raporu (TÇOR), TURNITIN İntihal Tespit Programı kullanımı için kişisel hesap alma hakkı bulunan tez danışmanları, Enstitülerde görevlendirilen personeller, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda görevlendirilen kütüphaneler tarafından alınır.
- 2-Sayfa sayısı 400'den az olan tezler için tez savunmasından önce ve başarılı olması durumunda düzeltmelerden sonra olmak üzere 2 kez TÇOR alınır.(400 sayfadan fazla olan tezler 400 ve katları şeklinde bölünerek Turnitin veri tabanına yüklenmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda benzerlik oranının hesaplanmasına ilişkin detaylı forma, kütüphane web sayfasında bulunan Turnitin kullanım kılavuzlarının altından erişilebilir.)
- 3-TÇOR, tezin yalnızca Kapak Sayfası, Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan kısmının tek bir dosya olarak intihal tespit programına yüklenmesi ile alınır.
- Programa yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak tez başlığının tamamı, Yazar Adı (author's first name) olarak öğrencinin adı, Yazar Soyadı (author's last name) olarak öğrencinin soyadı bilgisi yazılır.
- 4- TURNITIN İntihal tespit programına yüklenen dosyanın süreçlenmesinde, ilgili programdaki filtreleme seçenekleri aşağıdaki şekilde ayarlanır: - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words)
- 5-İsteğe bağlı ayarlar kısmından; "Ödevleri şuraya gönder?" seçeneği mutlaka DEPO YOK şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir; aksi durumda aynı tezin ikinci kez yüklenmesi durumunda benzerlik %100 çıkacaktır ve depodan tezi silmek çok uzun süre gerektirecektir.
- 6- Raporlama işlemi tamamlandıktan sonra, kaydedilmiş olan ekranın görüntüsünü sağ üst köşesinde yüzdelik sayı olarak belirtilen "benzerlik oranı," raporlamaya tabi tutulmuş olan dosyanın "toplam sayfa sayısı" ve raporlama işleminin yapıldığı "tarih" bilgisi, "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formuna işlenir.
- 7- Benzerlik oranında tüm sorumluluk öğrenciye aittir.
- 8-Tez savunma sınavı sonrasında başarılı bulunan öğrenci, tez savunma sınavı tarihi sonrasında tezde yapılmış muhtemel değişiklikleri içeren dosya kullanılarak alınmış ikinci bir intihal raporundaki bilgiler kullanılarak hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından onaylanarak imzalanmış ikinci bir "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu"nu Enstitüye teslim etmele yükümlüdür.
- 9-Turnitin Hakkında Bilgiler: <http://kutuphane.cbu.edu.tr/turnitin.9370.tr.html>

Ek 8. Özgeçmiş

Adı	Mehmet	Soyadı	BİLGE
Doğum Yeri	İzmir	Doğum Tarihi	06.08.1992
Uyruğu	TC	Tel	5446238162
E-Mail	mehmet_bilge@msn.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Lisans	Yalova Üniversitesi	2015
Lise	Saruhanlı Anadolu Lisesi	2010

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl – Yıl)
Sosyal Hizmet Uzmanı	Manisa İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	2016-2017
Araştırma Görevlisi	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2019-

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	Orta	-	Orta

Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	80	

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma Becerisi
Office	Orta

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirilmi



